

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI

**GEMLİK KİTAP LİMANI “SÖZCÜKLERİN
ROTASI” EDEBİYAT FESTİVALİ
KATILIMCILARININ FESTİVALE DAİR
KALİTE VE DEĞER ALGILARI**

Dilek GİNİGEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Umut BALCI

Ocak-2023
BATMAN
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Dilek GİNİGEN tarafından hazırlanan “Gemlik Kitap Limanı “Sözcüklerin Rotası” Edebiyat Festivali Katılımcılarının Festivale Dair Kalite Ve Değer Algıları” adlı tez çalışması 10/01/2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Turizm Rehberliği Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Prof. Dr. Umut BALCI

Danışman

Prof. Dr. Umut BALCI

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Seray GÜLERTEKİN GENÇ

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ümit GABERLİ

İmza

.....

.....

.....

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Osman PAKMA
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Dilek GİNİGEN
Tarih:10.01.2023

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GEMLİK KİTAP LİMANI “SÖZCÜKLERİN ROTASI” EDEBİYAT FESTİVALİ KATILIMCILARININ FESTİVALE DAİR KALİTE VE DEĞER ALGILARI

Dilek GİNİGEN

**Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Turizm Rehberliği Anabilim Dalı**

Danışman: Prof. Dr. Umut BALCI

2023, 76 Sayfa

Jüri

Prof. Dr. Umut BALCI

Dr. Öğr. Üyesi Seray GÜLERTEKİN GENÇ

Dr. Öğr. Üyesi Ümit GABERLİ

Festivaller, insanların aileleriyle, arkadaşlarıyla ya da tek başına normal zamanlarda kullanıldıkları konseptten farklı ve özel olarak dizayn edilen mekânlarda kaliteli zaman geçirmeleri için düzenlenen etkinliklerdir. Edebiyat festivalleri ise düzenlenen etkinliklere edebi kültürün eklenmesiyle ortaya çıkan etkinlikler bütünüdür. Literatürde diğer festival türlerine yönelik birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışma edebiyat festivallerine yönelik ilk çalışmalardandır. Çalışmanın amaçlarından bir tanesi literatürdeki bu boşluğu doldurmaktır. Ayrıca festivallerin düzenlenmesi kadar katılımcılar için kalite ve değer atfetmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, bu araştırma Gemlik Kitap Limanı “Sözcüklerin Rotası” adlı edebiyat festivali katılımcılarına, onların edebiyat festivallerine dair görüşlerine, taleplerine, kalite ve değer algılarına ulaşmayı da amaçlamaktadır. Festivallere ait çalışmalar incelenmiş olup Yoon’un (2010) festivallerin kalite ve değeri üzerine gerçekleştirdiği çalışmanın anketinden esinlenilerek 8 soruluk yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formları festival alanında 20 gönüllü katılımcıya uygulanmış ve görüşme kayıtları alınmıştır. Formdaki sorular 3 temel araştırma sorusunu cevaplamak üzere tasarlanmıştır. 1. Edebiyat festivali katılımcılarının festivale katılma motivasyonları nelerdir? 2. Edebiyat festivali katılımcılarının bu festivallere attettikleri kalite ve değer algıları nelerdir? 3. Edebiyat festivali katılımcılarının festivalde aldıkları doyum ve festival sadakati arasında bir ilişki var mıdır? İlk araştırma sorusunun cevabı olarak; katılımcıların katılım motivasyonlarının çeşitlilik içerdiği ortaya çıkmıştır. İkinci araştırma sorusu olan edebiyat festivali katılımcılarının kalite ve değer algıları; katılımcılar tarafından festivalin programı ve program akışı, festivalde hatıralık eşya bulundurulması değerli bulunurken yiyecek-içecek bulundurulması yönünde katılımcı görüşleri 2’ye ayrılmıştır. Bir grup katılımcı yiyecek ve içeceği edebiyat festivalleri için uygun bulmazken bir diğer grup uygun hatta gerekli bulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu festivallerin daha kaliteli hale gelmesi için 3 talepte bulunmuşlardır; gelecek festivallere daha fazla yazar ve yayınevi davet edilmesi, çocuk etkinliklerine ve etkinlik alanına daha çok yer verilmesi ve festivalde satılan ürünlerin daha uygun fiyatlı olması. Araştırmanın üçüncü sorusu olan edebiyat festivalinden alınan doyum ve festival sadakati arasındaki ilişkiye bakıldığında 15 katılımcı yeterince doyum aldığını ve ileri festivallere kesin bir dille katılacağını ifade ederken 5 katılımcı yeterince doyum alamadığını ancak kesinlik ibaresini kullanmadan ileride yapılacak olan edebiyat festivallerine katılım göstereceğini belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Algı, Edebiyat Festivalleri, Gemlik, Kalite ve Değer, Katılımcı.

ABSTRACT**MS THESIS****QUALITY AND VALUE PERCEPTIONS OF PARTICIPANTS ON GEMLİK
BOOK PORT “ROUTE OF WORDS” LITERATURE FESTIVAL****Dilek GİNİGEN****THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF
BATMAN UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE
IN TOURISM GUIDE****Advisor: Prof. Dr. Umut BALCI****2023, 76 Pages****Jury****Prof. Dr. Umut BALCI****Asst. Prof. Seray GÜLERTEKİN GENÇ****Asst. Prof. Ümit GABERLİ**

Festivals are the events in which people participate to spend quality time with their families, friends or alone. They are held in specially designed spaces different from the concept they are used in normal. However, literary festivals are the whole of the events that emerge by adding literary culture to the events organized. There are many studies on other types of festivals in the literature. However, this study is one of the first studies on literature festivals. One of the aims of the study is to fill this gap in the literature. In addition, it is necessary to attribute quality and value to the participants as well as the organization of festivals. Therefore, this research also aims to reach the participants of Gemlik Book Port “Route of Words” Literature Festival opinions about literature festivals, their demands, perceptions of quality and value. Studies on festivals were examined, and a semi- structured interview form with 8 questions was prepared, inspired by the survey conducted by Yoon (2010) on the quality and value of festivals. Interview forms were applied to 20 volunteer participants in the festival area and the interviews were recorded. The questions in the form are designed to answer 3 basic research questions. 1. What are the motivations of the participants of the literary festival to participate in the festival? 2. What are the quality and value perceptions that the participants of the literary festival attribute to these festivals? 3. Is there a relationship between the satisfaction of the participants of the literature festival and their loyalty to the festival? As an answer to the first research question; The participants’ motivation to participate was found to be diverse. The second research question, the quality and value perceptions of the literature festival participants; while the program and program flow of the festival, keeping souvenirs at the festival were considered valuable by the participants, the participant opinions were divided into 2. While one group of participants did not think food and drink suitable in literary festivals, another group thought it appropriate and even necessary. The majority of the participants made 3 demands for the festivals to become better quality; more writers and publishers must be invited to upcoming festivals, children’s activities and event space must be included more, and the products sold at the festival must be more affordable. Considering the relationship between satisfaction from the literature festival and festival loyalty, which is the third question of the research, 15 participants stated that they got enough satisfaction and would definitely participate in further festivals, while 5 participants stated that they could not get enough satisfaction, but they would participate in future literature festivals without using the expression of certainty.

Keywords: Gemlik, Literature Festivals, Participant, Perception, Quality and Value.

ÖNSÖZ

Tez yazım sürecinde gece gündüz demeden bana emek veren, hiçbir bilgi ve birikimini benden esirgemeyen değerli hocam ve saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Umut BALCI'ya teşekkür ederim.

Batman Üniversitesi'nde eğitim görmeye başladığımdan beri eğitim ve öğretim anlamında bana destek olan ve hayata bakış açımı hep iyiye doğruya yönelten, tez sürecimde de hep yanımda olan saygıdeğer Dr. Öğr. Üyesi Seray GÜLERTEKİN GENÇ hocama teşekkürlerimi sunarım.

Gemlik Belediye Başkanlığına, Kültür İşleri Müdürü Bukle ERMAN'a ve Kültür İşleri Müdürlüğü'nde çalışmakta olan Mehmet Çağrı SELÇUK beye tez yazım ve araştırma sürecimde gösterdikleri gayret ve çaba için teşekkürlerimi borç bilirim.

Tez yazım sürecim boyunca desteğini hep omuzumda hissettiğim kız kardeşim Nurseli YEŞİL'e sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Hem tez yazım sürecimde hem de günlük hayatımda motivasyon kaynağım olan canım kızım Derin KAÇAR'a teşekkür ederim.

Kızım Derin'e sonsuz sevgilerle...

Dilek GİNİGEN
BATMAN-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	iv
1. GİRİŞ	1
2. AMAÇ VE YÖNTEM.....	4
2.1. Araştırmanın Amacı	4
2.2. Araştırmanın Önemi.....	4
2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
2.4. Araştırmanın Yöntemi.....	5
2.5. Araştırmanın Soruları	6
2.6. Araştırmanın Örneklemi.....	6
2.7. Araştırmacının Rolü	7
2.8. Verilerin Toplanması ve analizi	7
3. KAYNAK ARAŞTIRMASI	10
3.1. Genel Festivaller	10
3.2. Tematik Festivaller.....	11
3.3. Kültür ve Edebiyat Festivalleri.....	13
3.4. Genel Değerlendirme	15
4. TURİZM VE EDEBİYAT	16
4.1. Turizm.....	16
4.1.1. Turizmin Tanımı	16
4.1.2. Turizmin Tarihçesi	16
4.1.3. Turizmin Çeşitleri	18
4.2. Edebiyat	20
4.3. Edebiyat ve Turizm İlişkisi	21
5. EDEBİYAT FESTİVALLERİ	26
5.1. Festival Kavramı	26
5.2. Festival Türleri.....	32
5.2.1. Edebiyat Festivalleri.....	34
5.2.2. İstanbul Uluslararası Edebiyat Festivali	34

5.2.3. İzmir Uluslararası Edebiyat Festivali	35
5.2.4. Uluslararası Trabzon Edebiyat Festivali	35
6. UYGULAMA BÖLÜMÜ: ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	37
6.1. Tarihi ve Kültürel Unsurlarıyla Gemlik	37
6.2. Gemlik Kitap Limanı “Sözcüklerin Rotası” Edebiyat Festivali.....	39
6.3. Araştırmanın Bulguları.....	46
6.3.1.Edebiyat Festivali Katılımcılarının Festivale Katılma Motivasyonları	46
6.3.2.Edebiyat Festivali Katılımcılarının Edebiyat Festivallerine Atfettikleri Kalite ve Değer Algıları.....	48
6.3.2.1. Festival Programı ve Program Akışı	48
6.3.2.2. Festivalde Hatıralık Eşya Bulundurulması Durumu.....	50
6.3.2.3. Festivalde Yiyecek ve İçecek Bulundurulması Durumu	52
6.3.2.4. Katılımcıların Talepleri	53
6.3.4. Edebiyat Festivali Katılımcılarının Festivalde Aldıkları Doyum ve Festival Sadakati Arasındaki İlişki Durumu	55
7. SONUÇ VE ÖNERİLER	61
7.1 Sonuç ve Öneriler	61
KAYNAKLAR.....	64
EKLER.....	75
EK-1 Gemlik Belediyesi İzin Belgesi	75
ÖZGEÇMİŞ.....	76

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz.	:Bakınız
İTEF	:İstanbul Uluslararası Edebiyat Festivali
MÖ	:Milattan önce
MS	:Milattan sonra
TDK	:Türk Dil Kurumu
UTEF	:Uluslararası Trabzon Edebiyat Festivali
vb.	:ve benzeri
s.	:sayfa sayısı
vd.	:ve diğerleri
yy.	:yüzyıl

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 4.1.** Edebiyat Turizmi Alt Türleri
- Şekil 4.2.** Edebi mekânların nitelikleri
- Şekil 4.3.** Edebiyat turizmi pazarlamasının kavramsal modeli
- Şekil 5.1.** Festival ortamının unsurları

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 2.1.** Araştırmada katılımcılara yönelik kullanılan soru seti
- Tablo 5.1.** Bir festivalin ana bileşenleri
- Tablo 6.1.** Araştırmada festival organizatörüne yönelik kullanılan soru seti

1. GİRİŞ

Festivaller ve yerel kutlamalar tüm toplumlarda görülen kültürel etkinliklerdendir. Festivaller birçok aktivite ile birleşince turistler için destinasyon haline dönüşebilmektedir (Getz, 1991, s.44). Hatta Getz’e göre (1991) festivaller bir kentin daimi cazibelerini ve ortam cazibesini tamamlayan üçüncü bir ögedir (s.44). Getz’in (1991) “Festivals, special events, and tourism” adlı kitabında festival boş zamanı değerlendirmek için bir fırsat, sosyal veya kültürel bir tecrübe, günlük hayatın ötesinde bir deneyim olarak gösterilmektedir (s.44). Bu da bir festivale katılma kararı *ziyaretçinin ihtiyaçlarını karşılamak arzusuyla* başladığını (Crompton ve Mc Kay, 1997, s.425) göstermektedir. Iso-Ahola (1980) festivallere katılımı “kaçış ve arayış” olmak üzere iki bileşenden oluştuğunu dile getirmektedir (s.312-313). Ona göre bulunulan ortamdan kaçma isteği ve yeni bir ortam arayışı için festivaller fırsat teşkil etmektedir. Bunların yanı sıra festivaller yerel gelenekleri sürdürmekte (Felsenstein ve Fleischer, 2003) kültürel, sosyal ve ekonomik alanlar yaratmaktadır (Sorokina, 2015). Bu yüzden de son yıllarda festivaller dünya çapında turizm gelişiminde kilit rolü oynamaktadır. Örneğin 1810’da ortaya çıkan ve Alman kültürünü yansıtan bir festival olan “Oktoberfest” 2017 yılında Münih’e 6.2 milyon ziyaretçi çekmiştir (Cumhuriyet, 2017). Newyork’taki “Aziz Patrick Günü” Festivali’ne 2016 yılında ülke dışından 105.000 kişi katılmıştır (Independent, 2017). “Bahar Festivali” olarak da adlandırılan Çin yeni yıl kutlamaları ise her yıl bir milyondan fazla ziyaretçi ağırlamaktadır. Bu festivaller kapsamında geleneksel yemekler hazırlanır, yöresel kıyafetler giyilir, çeşitli aktiviteler ve şovlar gerçekleştirilir. Türkiye’deki festivallere ve bu festivallere katılan katılımcı sayısına bakıldığında; müzik alanında dünyaca ünlü grupları ağırlamakta Bozcaada Caz Festivali’ne 2021 yılında yaklaşık 5.000 kişinin³ katılımıyla gerçekleşmiştir (Obilet, 2022). İlki 2013’te gerçekleştirilen Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavalı’na ise 2015 yılında 90.000 civarı kişinin katılımıyla gerçekleşti (Obilet, 2022). Uluslararası Aspendos Opera ve Bale Festivali ise her yıl yaklaşık 60.000 yerli ve yabancı turist çekmektedir (Aspendos, 2022).

Turist çeken bir diğer turizm etkinliği ise edebiyat festivalleridir. Edebiyat festivalleri normal festivallere ek olarak edebiyat kültürünü içeren

festivallerdir ve edebi kültürle ilgilenen belirli bir topluluğa hitap etmektedir (Weber, 2018). Dünyada düzenlenmekte olan edebiyat festivallerine bakıldığında; festivaller çok büyük turizm hareketliliklerine yol açmaktadır. Örneğin 11 gün süren ve dünyanın dört bir yanından günlük 35.000 katılımcı çeken Berlin Uluslararası Edebiyat Festivali (Internationales, 2022), hem yüz yüze hem de herkesin katılması için sanal olarak gerçekleştirilen Brooklyn Kitap Festivali, bir milyondan fazla ziyaretçi çeken Buenos Aires Kitap Festivali (Scissorspaperpen, 2022), Cheltenham Edebiyat Festivali, Conrad Festivali ve Edinburg Uluslararası Kitap Festivali hem turizmi canlandırmada hem de bu şehirlerin dünya çapında bir destinasyon markası oluşturmada etkin rol oynayan ilk altı festivaldendir.

Türkiye’ye bakıldığında uluslararası anlamda İstanbul Uluslararası Edebiyat Festivali, İzmir Uluslararası Edebiyat Festivali ve Uluslararası Trabzon Edebiyat festivali öne çıkan edebiyat festivalleridir. Bu festivaller literatürdeki araştırmalara yeterince konu olmadıkları için katılımcı sayılarına ulaşmak mümkün olmamaktadır. Yerel bağlamda da birçok edebiyat festivali gerçekleştirilmektedir. Festivallerin türü, sıklığı, katılımcı sayısı kadar onların kalitesi ve değeri de önem arz etmektedir. Bu bağlamda bu araştırmada Bursa ili Gemlik ilçesinde son yıllarda gerçekleştirilmekte olan Gemlik Kitap Limanı “Sözcüklerin Rotası” adlı edebiyat festivali katılımcılarına, onların kalite ve değer algılarına ve festival ile ilgili görüşlerine yer verilmektedir. Böylece şuan çok revaçta olmayan ama giderek ilgi görmeye başlayan edebiyat festivalleri katılımcılarına odaklanılmaktadır.

Toplam yedi bölümden oluşan bu çalışmanın giriş bölümünde genel anlamda çalışmaya yönelik tanıtıcı bilgi aktarılmış, ikinci bölümde ise amaç ve yönteme detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümü ise literatür analizinden oluşmaktadır. Bu bölümde öncelikli olarak festival kavramı üzerine odaklanan araştırmalara, daha sonra tematik festivallere ve son olarak edebiyat ve sanat festivallerini ele alan çalışmalar incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda edebiyat festivalleri üzerine odaklanan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış, bu da bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymuştur.

Çalışmanın dördüncü bölümünde turizm ve edebiyat kavramları tanıtılmış, turizm açısından edebiyatın önemine değinilmiş, bu iki alan arasındaki bağlantı detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Beşinci bölümde ise öncelikle genel anlamda

festival kavramının ne olduğu aktarılmış, daha sonra tematik festivallere değinilmiş, son olarak da edebiyat festivallerinin ne olduğu, nasıl organize edildiği ve edebiyata dair neler içerdikleri kapsamlı bir şekilde aktarılmıştır. Çalışmanın örneklemini Bursa ilinde düzenlenen bir edebiyat festivali oluşturduğu için, bu bölüm edebiyat festivallerini tanımak açısından önem arz etmektedir. Çalışmanın uygulama bölümünü içeren altıncı bölümünde ise Bursa ili Gemlik ilçesinde gerçekleştirilmekte olan Kitap Limanı “Sözcüklerin Rotası” adlı edebiyat festivaline ve katılımcılarına yer verilmiştir. Bu bölümde öncelikli olarak örnekleme, festivalin tarihçesine ve içeriğine değinilmiş, organizasyon komitesinin çalışmalarına yer verilmiş, devamında ise organizasyon sahasından toplanan verilerin analizi yapılmış, analiz sonucu ise çalışmanın sonuç kısmına aktarılmıştır.

2. AMAÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı aşağıdaki gibidir:

1. Literatürde edebiyat festivallerinin var olan boşluğunu doldurmak,
2. Edebiyat festivali katılımcılarının kalite ve değer algılarına odaklanmak,
3. Edebiyat festivallerinin katılımcıları için daha kaliteli olması için gerekli olan şartları ortaya çıkarmaktır.

2.2. Araştırmanın Önemi

Literatürde diğer festival türlerine yönelik Atak'ın (2009), Doğrul, Atçeken ve Şahin'in (2015), Tekeoğlu Tümbek ve Gökseven'in (2019), Tokatlı'nın (2019), Gündüz Alptürker ve Alptürker'in (2021) gibi birçok araştırma bulunmaktadır. Ancak bu araştırma edebiyat festivallerine yönelik ilk çalışmalar arasındadır. Bu araştırmada nitel yöntem ve tekniklerinin kullanılması festival katılımcılarının festivale yönelik düşüncelerini derinlemesine analiz etmeye fırsat vermektedir. Bu araştırma, edebiyat festivali bağla mında gerçekleştirilecek ileri çalışmaları teşvik edecek ve onlara yol gösterici olacak özelliklere sahiptir.

Gemlik'in coğrafi konumunun turizme elverişli olduğu ancak bu durumun edebiyat festivalleri gibi kültürel etkinliklerle daha çok desteklenmesi gerektiği bu araştırma ile ortaya çıkmaktadır. Son olarak bu araştırmanın bulguları ilgili kurumlarla paylaşılıp turizmin ve ekonominin gelişmesinde önemli role sahip olan edebiyat festivallerin daha kaliteli bir şekilde gerçekleştirilmesine yardımcı olmaktadır.

2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Her araştırmanın sınırlılıkları bulunmaktadır (Weber, 2018, s.50). Bu araştırmanın da bazı sınırlılıkları vardır. Bunlardan biri hava koşullarıdır. Mevsim olarak sonbahar olması ve lodos olması önlemler alınmasına rağmen gün boyunca devam eden soğuk havaya sebebiyet vermiştir. Araştırmacı, festival alanına çocuğu ile katılmak durumunda olduğu festival alanına her gün gidip gözlem ve araştırma yapmasına rağmen festivalin başlangıç ve bitiş saatlerine katılamamıştır.

Ayrıca festivalin resmi çalışma takviminde gerçekleştirilmesi ve araştırmacının aynı zamanda çalışıyor olması da araştırmacının tam zamanlı olarak festival alanında bulunmasına engel olmuştur. Son olarak bu çalışma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirildiği için 25-30 bin katılımcıdan sadece 20 gönüllü katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmanın genelleme yapma yönünden sınırlılıkları bulunmaktadır.

2.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Nitel yöntem, insanların olaylara ne tür anlamlar yükledikleri, başka bir ifadeyle olayları nasıl algıladıkları sorusuna cevap arayan bir yöntemdir (Dey, 1993, s.10). Storey (2007) nitel araştırmanın, insanların olaylara yönelik öznel bakış açılarını ortaya çıkarmayı amaçladığını vurgulamaktadır. Bu yöntemle ait gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmaktadır. Nitel araştırmayı, *“gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma”* olarak da tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.39).

Geleneksel olarak görüşme, gözlem, doküman inceleme ve odak grup çalışmasını içeren nitel araştırma yöntemleri araştırdıkları merkezi temaya göre farklılık gösterebilmektedir. Örneğin; grup kültürünü açıklama amacındaki araştırmalarda etnografya teknikleri tercih edilebilirken, bireyler arası sembolik etkileşimle oluşan anlamlar sembolik etkileşim kuramının varsayımları doğrultusunda incelenebilmektedir. Araştırılan konunun bütüncül olarak ele alınabilmesi için tek bir disiplini esas almak yerine disiplinler arası yöntemin kullanılması anlamayı kolaylaştırmaktadır (Özhan Dedeoğlu, 2002, s.84).

Görüşme, araştırmaya katılan bireylerin belli bir konuda duygu ve düşüncelerini anlatma etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Görüşmenin temel amacı bireyin iç dünyasına girerek onun bakış açısını anlamaya çalışmaktır. Görüşme yoluyla araştırılan konu hakkında bireyin deneyimleri, tutumları, düşünceleri, niyetleri, yorumları, zihinsel algıları ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere ulaşılması umut edilir. Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşmesi şeklinde farklı görüşme teknikleri vardır (Yıldırım ve

Şimşek, 2008, s.120; Sönmez ve Alacapınar, 2011, s.108).

Yukarıda aktarılan bilgiler doğrultusunda bu çalışmanın verilerini toplamak için Bursa ilinin Gemlik ilçesinde 2022 yılında 21-30 Ekim tarihleri arasında Zeytin Dalı Meydanı'nda gerçekleşen Gemlik Kitap Limanı "Sözcüklerin Rotası" adlı edebiyat festivaline 10 gün boyunca katılım sağlanmıştır. Araştırmacı festival alanındaki söyleşilere, etkinliklere bizzat katılmıştır. Hem gözlem tekniğini kullanıp festival alanında fotoğraf çekimleri yapmış hem de festival katılımcılarının festivale ilişkin kalite ve değer algılarının belirlenmesine yönelik festival katılımcılarıyla derinlemesine görüşmeler yapmıştır. Toplamda 20 katılımcıyla süreleri 10 dakika ile 25 dakika arası değişen görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca, festival sonunda festivalin organizasyon müdürü ile yaklaşık 30 dakika süren görüşme gerçekleştirilmiştir.

2.5. Araştırmanın Soruları

1. Edebiyat festivali katılımcılarının festivale katılma motivasyonları nelerdir?
2. Edebiyat festivali katılımcılarının edebiyat festivallerine atfettikleri kalite ve değer algıları nelerdir?
3. Edebiyat festivali katılımcılarının festivalde aldıkları doyum ve festival sadakati arasında bir ilişki var mıdır?

2.6. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemi Bursa ilinin Gemlik ilçesinde 2022 yılında 21-30 Ekim tarihleri arasında Zeytin Dalı Meydanı'nda gerçekleşen Gemlik Kitap Limanı "Sözcüklerin Rotası" adlı edebiyat festivalinin 20 gönüllü katılımcısından oluşmaktadır. Nitel araştırmada en sık kullanılan veri toplama teknikleri görüşme ve gözlem olması nedeniyle büyük bir örneklem grubuyla çalışmak hem zaman hem de maliyet açısından mümkün olamamaktadır. Ayrıca örneklem grubunun büyük olması, gözlem ve görüşme yoluyla elde edilen geniş çaplı verilerin analizinde zorluklar yaşanmasına neden olacaktır (Karataş, 2017). Örneklem grubu seçilirken amaçlı örnekleme tekniğine uygun katılımcılar seçilmeye çalışılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanıyan, belli ölçütleri karşılayan veya belirli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istendiğinde tercih edilmektedir (Koç Başaran, 2017). Araştırmacı, seçilen durumlar bağlamında doğa ve toplum olaylarını ya da olgularını

anlamaya ve bunlar arasındaki ilişkileri keşfetmeye ve açıklama çalışmaktadır (Büyüköztürk vd., 2012). Amaçlı örneklemenin amacı, araştırmada çalışılan problemleri aydınlığa kavuşturacak zengin bilgi içeren durumları seçmektir. Bu anlamda, amaçlı örnekleme teknikleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olmaktadır (Tarhan, 2015). Festival alanını gezen katılımcılara tüm alanı gezdikten sonra, söyleşilere katılan katılımcılara söyleşiden hemen sonra ve çocuklarla festivale katılım sağlayanlara çocuk etkinlik alanını kullandıktan sonra bu çalışmaya katılma konusunda gönüllü olup olmadıkları sorulmuş ve gönüllü olanlarla görüşmeler yapılmıştır. Örnekleme seçilirken cinsiyet dengesinin sağlanmasına dikkat edilmiştir. Yaş olarak 18 yaşından büyük ancak her olgunluk döneminden katılımcılara yer verilmesine özen gösterilmiştir. Nitel araştırmalarda genelleme kaygısı güdülmezsizin mümkün olduğunca evrende olması muhtemel bütün çeşitliliği, zenginliği, farklılığı ve aykırılığı temsil edecek bütüncül bir resim elde edilmeye çalışılır (Karataş, 2017).

2.7. Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmalarda araştırmacı bizzat çalışma sahasına giden, birey ve toplumla doğrudan temas kuran ve olup biten olayları yaşayan kişidir. Eğer araştırmacı katılımcı bir rol oynuyorsa bunu açıkça belirtmeli, mümkün oldukça kendi varsayımlarının ve ön yargılarının veri toplama ve analiz sürecini etkilememesine dikkat etmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.88). Bu çalışmada araştırmacı; verilerin toplanmasında, verilerin analiz edilmesinde kendi varsayım ve önyargılarından uzak durmuş, sadece katılımcıların görüşlerine ve deneyimlerine odaklanmıştır.

2.8. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri toplanırken Yoon (2010) tarafından hazırlanan festival katılımcılarının memnuniyet ve sadakatini etkileyen kalite ve değer algılarını ölçme üzerine gerçekleştirdiği çalışmanın anketinden yararlanılarak 8 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Yoon'un (2010) çalışmasında kullanılan ankette 8 faktör kullanılmıştır; festivalin bilgi servisi, festival programı, hediye eşya, yiyecek, olanaklar, festivalin değeri, festivalden doyum alma ve festival sadakatini. Bu çalışmada da Yoon'un (2010) çalışmasındaki 8 faktörü ortaya çıkaracak nitelikte görüşme soruları hazırlanmıştır. Bu çalışmanın avantajı; çalışmada nitel yöntemin kullanılması ve katılımcılara edebiyat festivallerine dair

ek taleplerinin sorulabilmesidir. Görüşme sorularına geçmeden önce hem katılımcıları tanımak hem de onların görüşme esnasında kendilerini rahat hissetmelerini sağlamak için onlara “Bize kendinizden bahseder misiniz?” sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 2.1. Araştırmada katılımcılara yönelik kullanılan soru seti

Sıra	Soru
1	Festivale nereden katılıyorsunuz? Katılma amacınız nedir?
2	Festivalin bilgisini nasıl edindiniz?
3	Festival programını/program akışını nasıl buldunuz?
4	Festivalde hatıralık eşya var mı? Satın aldınız mı?
5	Festivalde yiyecek-içecek var mı?
6	Festivali ne derece değerli buldunuz? Doyum aldınız mı?
7	Tekrar bu festivale katılır mısınız? Neden?
8	Bu festivale eklemek istediğiniz/değiştirmek istediğiniz bir etkinlik var mı?

Görüşmelerin yapılması ve kayıt altına alınması hem festivali düzenleyen Gemlik Belediye’sinin yazılı izni ile hem de katılımcıların gönüllülük esasıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında festival katılımcılarının görüşme kayıtları “Transcriptor” adlı çevrimiçi bir uygulama ile deşifre edilip yazıya dönüştürülmüştür. Daha sonra bu görüşler incelenip yorumlanması ve değerlendirilmesi amacıyla içerik analizi tekniği kullanılarak yorumlanmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli

kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. İçerik analizinin aşamalarını incelemeden önce kullanılan terimleri tanımlamak gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Neuman, 2012).

- **Tümevarımcı Analiz:** Kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler ortaya çıkarmaktır. Nitel araştırmada araştırmacı topladığı tanımlayıcı ve ayrıntılı verilerden yola çıkarak incelediği probleme ilişkin ana temaları ortaya çıkarma, topladığı verileri anlamlı bir yapıya kavuşturma yani bu verilerden yola çıkarak bir kuram oluşturma çabası içindedir. Başka bir deyişle, nitel araştırmalarda tümevarımsal bir yaklaşım söz konusudur (Karataş, 2017, s.80). Strauss ve

Corbin'e göre (1990) incelenen olguya temel oluşturabilecek bir kuramın olmaması durumunda tümevarımcı analiz, yani kodlamaya dayalı içerik analizi gereklidir.

- **Kodlama:** Veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere (bir sözcük, cümle, paragraf gibi) isim verilmesi sürecidir. Kodlama süreci elde edilen verileri bölümlere ayırmayı, incelemeyi, karşılaştırmayı, kavramlaştırmayı ve ilişkilendirmeyi gerektirir (Karataş, 2017, s.80).

- **Kavram:** Veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere (bir sözcük, cümle, paragraf gibi) ve olaylara verilen anlamdır. Kavramlar temel analiz birimini oluşturur (Karataş, 2017, s.80).

- **Kategori (Tema):** İçerik analizinde elde edilen kavramların birbirleriyle belirli bir tema altında sınıflandırılmasıdır (Strauss ve Corbin, 1990). Kavramların incelenmesi sonucunda birbirleriyle olan ilişkileri ortaya çıkarılır ve bu ilişkiler daha üst düzey bir tema ile açıklanır. Kategori ya da tema içerik analizinde elde edilen kavramlardan daha soyuttur ve geneldir (Strauss ve Corbin, 1990).

İçerik analizinde görüşme, gözlem veya dokümanlar yoluyla elde edilen nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir: Verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.228-239).

3. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Festivaller dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de yılın farklı dönemlerinde farklı temalarla sıklıkla organize edilmektedir. Günümüzde somut olan ve olmayan neredeyse her türlü kültürel mirasa yönelik festival düzenlenebilmektedir. Bu festivallerin halk üzerindeki etkisi, ekonomik boyutu, kültürel boyutu, içerik gibi daha pek çok özelliği akademisyenler tarafından irdelenmiştir. Bu çalışma kapsamında yapılan literatür analizi sonucunda da festivallere yönelik çokça akademik çalışmanın yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmaları üç farklı kapsamda değerlendirmek mümkündür. Bunlar; spesifik bir örneklem ve teması olmadan genel festivaller için yapılan araştırmalar, tematik festivaller üzerine yapılan araştırmalar ve kültür-sanat-edebiyat üzerine yapılan araştırmalardır. Üçüncü maddeyi ilk ikisinden ayırmamızın sebebi çalışmamızın edebiyat odaklı olmasıdır. Yapılan bu çalışmaların içerik analizine çalışmanın devamında kısaca değinilecektir.

3.1. Genel Festivaller

Tek bir tema üzerine odaklanmayıp farklı temaları içine dâhil eden genel festivalleri ele alan çalışmalar mevcuttur. Örneğin *Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri: Beypazarı Örneği* başlıklı makalesinde Sert (2017) genel olarak festivallerin yerel halkı nasıl etkilediklerini araştırmıştır. Çalışma kapsamında yapılan analizler sonucu, yerel halk festivallerin sosyal faydalarının sosyal maliyetinden daha fazla olduğuna inandığında festivalleri destekledikleri belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bir diğer önemli bulgu da, yerel halkın festivalleri desteklemeleri ve gönüllü olarak festivale katılmaları sonucunda festivallerin başarılarının artmasıdır. Atak (2009) *Türk Turizminin Tanıtımında Festivallerin Yeri ve Önemi: Antalya Örneği* başlıklı tez çalışmasında Antalya’nın genelinde organize edilen festivalleri bir bütün olarak ele almış, çalışmada festivallerin turizm tanıtımı içindeki yeri incelenmiş, düzenlenmekte olan festivallerin, uluslararası turizm pazarına, ülke tanıtımına, turizm gelirlerine ve buna bağlı olarak bölgesel kalkınmaya olan etkileri irdelenmiştir. Çalışmada Antalya’da düzenlenen festivallerin, yetersiz bütçeden dolayı iyi bir tanıtım ve pazarlama faaliyeti gerçekleştiremediği, yeterli düzeyde turist çekemediği ortaya konmuştur. *Festivallerin Pazarlanması: Türkiye’deki Uluslararası Festivaller Üzerinde Bir Araştırma* başlıklı makalede Penpeçe (2014) Türkiye’de gerçekleştirilen uluslararası festivallerin web üzerinden yapılarını ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırma sonucunda Türkiye’de gerçekleştirilen uluslararası festivallerin yaklaşık %24’ünün kurumsal web sitesinin olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca mevcut web sitelerinin güncellik, bilgiler, site içi dolaşım, bilet alım, tasarım, ulaşım bilgileri ve iletişim bilgileri kapsamında toplam 34 özelliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Festivallerin yerel halk üzerindeki etkilerini, sosyal fayda ve sosyal maliyet kapsamında keşfetmeyi ve belirlenen etkilere göre yerel halkın memnuniyet düzeylerini koruyarak festivallerin sürekliliğinin sağlanması için öneriler getirmeyi amaçlayan çalışmalarında ise Işıldar ve Yıldız (2019) sosyal fayda faktörünün altında toplumsal ve kültürel/bireysel fayda alt faktörleri, sosyal maliyet faktörünün altında yaşam kalitesi alt faktörleri kapsamında etkiler ortaya çıkarmışlardır.

Türkiye’deki Sakin Şehirlerde Düzenlenen Festivaller başlıklı makale çalışmasında (Erdoğan Morçin ve Morçin, 2020) sakin şehirler üzerine odaklanmış, kültürel mirasın önemli bir unsuru olan festivaller Türkiye’nin sakin şehirleri örneğinde ele alınmıştır. Türkiye’deki sakin şehirlerde düzenlenen festivalleri tespit ederek, temaları, düzenlenme dönemleri ve düzenleyen kurumlar hakkında detaylı bilgiler ortaya koymak üzerinden hareket eden bu çalışmada sakin şehirlerde düzenlenen festivallerin temalarının birbirine çok benzediği ortaya konmuştur.

Adana’da düzenlenen festivaller örneklemeden yola çıkan çalışmalarında Tekeoğlu Tümbek ve Gökseven (2019) Adana şehrinin festivalleri, bu festivallerin nasıl pazarlandığı ve markalaşma faaliyetleri incelemiş, başlıca önemli etkinlikler (Adana film festivali, Adana portakal çiçeği festivali vb.) hakkında bilgiler vermişlerdir. Yapılan etkinliklerin şehrin turizm açısından nasıl etkilediği 2014-2019 Mart yılları arasındaki grafiklerle gösterilmiştir.

3.2. Tematik Festivaller

Tematik festivaller tek bir konu üzerine odaklanıp organizasyonun tümünün bu konu üzerine yapılandırıldığı festivallerdir. Müzik, edebiyat, sanat, resim, dans, halk oyunları festivalleri bunlara örnek oluşturmaktadır. Bu doğrultuda da akademik çalışmalar yürütülmüştür. Örneğin Mersin Uluslararası Narenciye Festivali kapsamında Doğrul, Atçeken ve Şahin (2015) tarafından

hazırlanan *Festival Kalitesinin Ziyaretçilerin Algıladıkları Değer, Tatmin ve Sadakat Üzerine Etkisi: Mersin Uluslararası Narenciye Festivali Üzerine Bir Uygulama* başlıklı makalede festivalin kalitesini belirleyen program, alana yönelik imkânlar ve bilgilendirme boyutlarının festivalin algılanan değerine ve tatmine etkisini ölçmek; algılanan değer ve tatminin ise sadakate etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda tatminin ve algılanan değer sadakat üzerinde olumlu etkisi olduğu ortaya tespit edilmiştir.

Gündüz Alptürker ve Alptürker'in (2021) *Gelenekten Geleceğe Yöresel Kültürün Taşınmasında Festivallerin Rolü* başlıklı çalışmalarında "Uluslararası Silifke Müzik ve Folklor Festivali"ni örneklem olarak ele almış, kırk altı yıllık yolculuğu olan bu festivalin; gelenekle ilişkilendirilerek, somut anlamda geleneğe ve tarihe yaslanan içeriğiyle "insanlar tarafından seyredilen bir gösteri değil, herkesin katıldığı" bir etkinlik olduğu; kültürel belleğin sunumu ve icrasında - korunması bağlamında- uygulamalı halkbilimin amaçladığı teori ve pratiğin birbirini bütünülediği içeriğiyle "uygulayarak" ve "yayarak" yaşatmak anlayışının bilinçli ve sistemli örneklerini festival bağlamında ortaya koyduğu görülmüştür. Uluslararası Çanakkale Troia Festivali ekseninde Koç ve Yıldırım (2021) tarafından yapılan çalışma da ise bu festivalin Çanakkale'ye turizm/ticari, ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziki ve çevresel açıdan katkı sağladığı, ancak festivalle ilgili yabancı katılımcının az olması, yetersiz tanıtım ve Troya'dan uzaklık gibi eksikliklerinin olduğu ve Çanakkale destinasyonunun imajına katkısının yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Erzincan ili Kemaliye ve Refahiye ilçelerinde gerçekleştirilen iki farklı festivalin karşılaştırmalı analizi üzerinde odaklanan *Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Araştırma* başlıklı makalede (Alagöz ve Taş, 2022) festivalin oluşturmuş olduğu pozitif ve negatif algıların ve sosyal faydanın, kentsel gurur üzerindeki etkilerinin analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda Refahiye'de yerel halkın negatif etkileri daha yüksek düzeyde algıladığı ortaya çıkmıştır.

Festival Katılımcılarının Motivasyon, Memnuniyet Ve Tekrar Ziyaret Eğilimlerinin Belirlenmesi: Uluslararası Fethiye Ölüdeniz Hava Oyunları Festivali Örneği (Kahraman, 2020) adlı çalışmada "Uluslararası Fethiye Ölüdeniz Hava Oyunları Festivali"ne katılan katılımcıların hangi motivasyonlarla festivale katılım sağladıklarını, memnuniyet düzeylerini ve tekrar ziyaret eğilimlerinin

ilişkisel yapısının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, festival katılımcılarının motivasyon algılarının, memnuniyet algı düzeylerini pozitif yönde etkilediği, motivasyon algılarının, tekrar ziyaret eğilimi algı düzeylerini pozitif yönde etkilediği ve memnuniyet algılarının, tekrar ziyaret eğilimi algı düzeylerini pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Edremit Zeytinli Rock Festivali örnekleminde hazırlanan yüksek lisans tezinde ise (Yetginer, 2019) Balıkesir ilinin Edremit ilçesinde Zeytinli sahilinde her yıl Ağustos ve Eylül ayları arasında gerçekleştirilen Zeytinli Rock Festivali'nin etkilerinin bölgede yaşayan yerel halk tarafından nasıl algılandığının tespit edilmesi amaçlanmıştır ve festivalin pozitif ve negatif etkilerinin, turizm ve festival gelişim desteği üzerinde duygusal dayanışmanın negatif yönde moderatör (düzenleyici- ılımlaştırıcı) etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Edirne Kakava Festivali örnekleminde yürütülen çalışmada (Ünal ve Bayar, 2020) Hıdrellez ve Kakava Festivali'ne katılan yerli turistlerin memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmış, turistlerin çoğunluğunun günübirliğine destinasyonu ziyaret ettikleri (%61), destinasyonu ve festivali ziyaret eden turistlerin ise önemli bir kısmının (%81) ise ziyaretlerinden genel olarak memnun oldukları belirlenmiştir. Bafra'da düzenlenen Kapıkaya Doğa Sporları Festivali'ne katılanların, festivale ilişkin kalite ve değer algılarını belirlenmesine yönelik hazırlanan çalışmada ise (Keleş vd., 2020) özellikle hatıra eşyalar, yemekler, festival programı ve festival değeri boyut ortalamalarının diğerlerine göre düşük olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların festival kalite ve değer soru formundaki ifadelerle ilişkin görüşlerinin demografik özelliklere göre farklılıkları incelendiğinde, il dışından festivale katılanların, festival memnuniyeti ve festival sadakati konusunda diğerlerine göre olumsuz görüşlere sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

3.3. Kültür-Edebiyat Festivalleri

Türkiye'nin Uluslararası Tanıtımında Kültür Sanat Etkinliklerinin Rolü ve Önemi (Uluslararası Halk Dansları Festivallerinde Türk Halk Dansları Toplulukları İncelemesi) başlıklı yüksek lisans tezinde Özkan (2011) Türkiye'nin uluslararası tanıtımında kültür sanat etkinliklerinin üstlendiği rol ve öneme dikkat çekmek, kültür sanat etkinlikleri içerisinde ise, özellikle Türk halk dansları açısından konunun irdelenmesi amaçlanmış, halkbilim çatısı altında

değerlendirilen halk dansları gösterilerinin kültürümüzü yansıtmaları ve dünyada yoğun ilgi görmesi açısından sıklıkla başvurulması gereken önemli bir araç olduğu kanısına ulaşılmıştır. *Şile Bezi Kültür ve Sanat Festivali Örneği* üzerinden ele alınan başka bir yüksek lisans tezinde ise (Tokatlı, 2019) festival memnuniyeti bağımlı değişkeni medeni durum, cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslek ve aylık gelir gruplarına göre farklılık göstermezken Şile’de yaşama süresine göre farklılık gösterdiği ortaya konmuştur. Çalışmanın ayrıca Uluslararası Şile Bezi Kültür ve Sanat Festivali’nin gelişerek devam etmesine katkı sunacağı kanısına varılmıştır.

Akkuş’un (2020) *Etkinlik Turizmi Kapsamında Festivaller: Side Dünya Müzikleri Kültür ve Sanat Festivali* başlıklı tezinde de kültür ve sanat bağlamında dünya müzikleri üzerine odaklanılmıştır. Bu çalışmada Akkuş Side Dünya Müzikleri Kültür ve Sanat Festivali’nin bölge üzerindeki etkilerini değerlendirmiş, sonuçta ise genel olarak bölge halkının festivalin bölge üzerinde olumlu etkileri olduğuna inandığını ortaya koymuştur.

Rock’n Coke Festivali üzerine hazırladığı tez çalışmasında ise (Akyıldız, 2010) 2009 Rock’n Coke Festivali’ne katılan bireylerin boş zaman deneyimlerinin incelenmesini amaçlamıştır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, boş zaman ve rekreasyon etkinliği düzenleyicilerinin ve pazarlamacıların deneyim, memnuniyet, tavsiye etme niyeti ve katılımı ile ilgili düşünceleri nasıl yorumlamaları gerektiği konusunda önemli çıkarımlar sağlamıştır.

Kültürel Miras Oluşumunda Festivallerin Yeri Ve Önemi: Fethiye Müzik Köyü Üzerine Bir Değerlendirme başlıklı makalede de (Akar, Tatar ve Tunaseli, 2017) festivallerin önemine ve kültürel miras oluşumundaki etkilerine vurgu yapmak istemiş, bu doğrultuda Fethiye Müzik Köyü’nde her yıl düzenlenen festivalin, kültürel miras oluşturma potansiyeline dikkat çekmek, farkındalık yaratmak, düzenlenen bu festivalin sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda çekicilik unsuru olarak değerlendirilmesi için önerilerde bulunmuşlardır.

Balcı ve Dilek (2021) “Edebiyat Turizmi” başlıklı kitap çalışmalarında edebiyat festivallerini edebiyat turizminin alt bir türü olarak ele almış ve kitaplarında bu konuyu bölüm olarak işlemişlerdir (s.257). “Türkiye ve Avrupa’da Edebiyat Festivalleri” başlığını taşıyan bölümde organize edilen edebiyat festivalleri tanıtılmıştır.

3.4. Genel Değerlendirme

Yukarıda ele alınan kapsamlı literatür analizi sonucunda Türkiye’de çeşitli akademisyenler tarafından festivallere yönelik araştırmaların yapıldığı ortaya çıkmıştır. Genel festivallerin yanı sıra narenciye, müzik ve folklor, Troia, hava oyunları, rock, doğa sporları, halk dansları, şile bezi, dünya müzikleri gibi çok spesifik festivaller üzerine çalışmalar yürütüldüğü ve bu çalışmalarda festivallerin halk ve konuklar üzerindeki etkileri, içerikleri gibi pek çok değerlendirmelerin yapıldığı gözlemlenmiştir.

Gemlik Kitap Limanı “Sözcüklerin Rotası” Edebiyat Festivali Katılımcılarının Festivale Dair Kalite ve Değer Algıları başlıklı bu çalışmada ise özel olarak edebiyat festivalleri üzerine odaklanılmıştır. Dolayısıyla literatür analizinde edebiyat festivalleri üzerine odaklanan herhangi bir çalışmaya rastlanmamış, bu da bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymuştur.

4. TURİZM VE EDEBİYAT

Çalışmanın bu bölümünde kavram olarak turizmin tanımı, tarihçesi ve türlerini değinilmektedir. Aynı şekilde bir bilim dalı olarak edebiyatın da tanımlanarak açıklandığı bu bölümün devamında turizm ve edebiyat arasındaki ilişki ve bağlantı örneklerle ele alınmaktadır.

4.1. Turizm

4.1.1. Turizmin Tanımı

Bir kavram olarak turizm hem Türkiye’deki hem de diğer ülkelerdeki bilim adamları tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Fakat tanımların hepsinde ana etmen harekettir. Arunmozhi ve Panneerselvam’a göre (2013) turizm insanların normalde yaşadıkları yer dışındaki yerlere kısa süreli ve geçici olarak hareket etmeleri, o destinasyonda yaptıkları aktivitelerin yanı sıra ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak oluşturulmuş tüm tesis ve hizmetleri içermektedir. Turizm sadece bir destinasyona seyahat etmek anlamına gelmez aynı zamanda konaklama sürecinde gerçekleştirilen tüm seyahatleri de kapsamaktadır. Günübirlik geziler ve seyahatler de buna dâhildir. Bu seyahatler ülke içinde ve dışında olabilmektedir.

4.1.2. Turizmin Tarihçesi

Turizm dünyanın en temel sanayilerden biridir. Ancak turizmin sosyal araştırmalara konu olması uzun bir zaman almıştır. Eric Cohen (1972, 1979) , Dean Mac Cannel (1976) ve Valene Smith’in (1977) *Hosts and Guests* (Ev sahipleri ve Misafirler) adlı eserinde 1970’li yıllarda turizmin sosyal ve kültürel boyutunu incelemeye başlamışlardır. 1970’li ve 1980’li yıllar boyunca yapılan çalışmalar yetersiz kalmıştır ancak 10 yıl sonra turizm alanında çok büyük sayılarda çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. MacCannel ve Smith’in ufuk açıcı kitaplarının yanı sıra makale olarak (Crick, 1989) ve kitap olarak sosyolog John Urry’nin 1990 yılında *The Tourist Gaze* (Turist Bakışı) adlı eseri yayımlanmıştır. Bunlardan sonra çalışmalar art arda gelmiştir (Boissevain, 1996; Briguglio, 1996; Fsadni ve Selwyn, 1997; Abram, Waldren ve Macleod, 1997).

Turizm alanına ilgi 1990’lı yıllara kadar yavaş gelişmiştir ama bu tarihten sonra turizm alanına ilgi konusunda ani bir yükseliş görülmektedir. Bu ani yükselişin antropologların turistlerle ilgilenmeye başlaması, turistlerin en uzak toplumlara kadar ulaşması gibi çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Simon Coleman ve Mike Crang’e göre (2002) antropologlar turizmle ilgilenme konusunda uzun süre gönülsüz kalmıştır. 1960’lı ve 1970’li yıllarda

kitle turizm yayılmaya başladığında bile çoğu antropolog turistlerin nadiren uğradığı, izole toplulukların yaşadığı yerlerle ilgilenmiştir. Bundan dolayı turizm ve turist kavramları çok gündeme gelmemiştir. Dahası çoğu antropolog “kendi topluluklarını” turistlere kapalı bir sistem olarak görmüştür. Turistler ortaya çıkmaya çalışsa bile, araştırmacılar ağırlıklı olarak onları görmezden gelme eğilimi göstermiştir (Coleman ve Crang, 2002). Birinci Dünya savaşı sırasında Malisnowski’nin Trobriand sahasındaki beyaz çalışanları göz ardı ettiği gibi çoğu antropolog da 1970’li yıllara kadar “turistlerin” varlığıyla yüzleşmekten kaçınmıştır (Coleman ve Crang, 2002). Neomarksist teorik modellerle çalışan diğer araştırmacılar da turistleri neokolonyalist olarak görmüş ve onları gelişme karşıtı olarak algılayıp onların varlığını reddetmiştir. Diğer araştırmacılar ise turizmi akademik ilgiye değer değmeyen, anlamsız, tatsız bir konu olarak değerlendirmiştir (Coleman ve Crang, 2002).

Turizme olan mevcut ilgi, turizmin 1980’li yılların sonunda devasa ve gerçekten küresel bir endüstri haline gelmesiyle ilgilidir. Turistler bir şekilde en uzak toplumların arasına karışmıştır. Akdeniz kıyıları, Karayip Adaları ve Alpler gibi birçok bölgede bazı sezonlarda turistlerin sayısı yerli halktan fazla hale gelmiştir. Ayrıca 1980’li yıllarda yeni teorik sorular araştırmaları etkilemeye başlamıştır. Antropologlar ciddiyetle “toplulukların ötesine” bakmaya başlamış, neomarksist politik-ekonomistler taraftarlarını kaybetmiştir. Araştırmacılar istikrarlı bir şekilde kentleşmenin artması, uluslararası şirketlerin artması, endüstrinin yeniden yapılanması, zengin ve fakir arasında uçurum oluşması, artan çevre sorunları, yeni ve gelişen iletişim biçimleri, medyanın gelişmesi, boş zaman uğraşlarıyla ve popüler kültürün kitleleşmesiyle daha çok ilgilenmeye başlamışlardır (Coleman ve Crang, 2002).

Turizm her şeyden önce küreselleşmenin simgesidir. Uluslararası ticari ve lojistik alt yapısı ile yüz binlerce kişiyi istihdam etmektedir. Yıllık, iki yılda bir ya da üç yılda bir çeşitli sebeplerle turistik göçler meydana gelmektedir. Bazıları gerçek doğa, kültür, farklılık amaçlı göç ederken bazıları da eğlence ya da kendini bulma amaçlı göç etmektedir. Amaçlar bölgelere göre değişkenlik göstermektedir. Kesin olan şu ki herkes için turist olmak zamanın dışına çıkmak ve normal günlük kısıtlamaların ötesine geçmektir. Sosyologlar gibi bazı araştırmacılar bu insanları seyahat etmeye ve seyahat araştırmaya iten güdülerini araştırmaktadır. Yeni

araştırmalar ortaya çıkarmaya, bulgularını paylaşmaya ve hararetili bir şekilde tartışmaya devam etmekte. Antropologlar ve coğrafyacilar gibi araştırmacılar da boş zamanlarını değerlendiren turistlerin ev sahipleri üzerindeki etkisini araştırmaktadır (Coleman ve Crang, 2002).

4.1.3. Turizmin Çeşitleri

Turizm ilk olarak 1939'da Poser tarafından "Der Fremdenverkehr im Riesengebirge" adlı gazetede alt türlere ayrılmıştır. Burada Poser turizmi transit turizmi (üretim bölgeleri ile destinasyonlar arasındaki turizm), yaz tatili turizmi, kış sporları turizmi ve kısa mesafeli turizm olarak dört alt türe ayırmıştır. Hunziker ve Krampf (1941) ise turizmi dinlenmek ve tedavi amaçlı, inanç amaçlı ve bilimsel bilgi amaçlı turizm olarak gruplara ayırmışlardır. Son olarak Ruppert ve Maier (1970) rekreasyon, terapi, gezi (ziyaret), kısa mesafeli dinlenme, meslek amaçlı ve transit turizm olmak üzere 6 turizm çeşidine vurgu yapmışlardır.

Turizmin mekânsal özelliği aynı bölgenin çeşitli turizm türleriyle entegre olabilmesidir. Bunlara karma turizm türleri denir. Karma turizm türleri sayıları ile orantılı olarak bölgesel ve yerel öneme sahiptir. Ayrıca bu turizm türü mevsime bağlı değişim göstermektedir. Her turizm türü hedeflerine uygun mevcut olanaklar, yörenin iklimi veya yörenin kendine özgü gelenekleriyle amaçlarını gerçekleştirebileceği alanlara doğru gitmektedir (Tureac, 2008).

- **Dinlenme Turizmi**

İnsanın fiziksel ve ruhsal açıdan yenilenmesi amacıyla günlük hayatında yaşadığı yerin dışında bir yere seyahat etmesi ve orada geçici bir süre konaklaması olarak tarif edilebilir. Son yıllarda ulaşımın çeşitlenip kolaylaşması, çalışanların haklarının verilmesi ve bunlara bağlı olarak kısa süreli tatillerin ortaya çıkmasıyla bu turizm çeşidinde artış görülmektedir (Günersel, 1997, s.9).

- **Sosyal Yönü Olan Turizm**

İnsan sosyal bir varlıktır. Çevresiyle sürekli bir iletişim ve etkileşim halindedir. İnsanın bu yönü bu turizm çeşidinin ana kaynağıdır. Sanayileşme ile ortaya çıkan şehirleşme; insanların eğitim, sağlık, iş imkânları vb. sebeplerle köyden kente, daha doğrusu İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlere göç etmesine sebep olmaktadır. Bu durum zaman zaman bu şehirlerden memleketlere doğru bir seyahate yol açmaktadır. Özellikle Türk örf ve adetlerinde yer alan bayramlarda bu büyük şehirlerden memleketlere doğru yapılan seyahatlerde çok

büyük artışlar gözlenmektedir. Bu şekilde oluşan turizm türü sosyal yönü olan turizmdir (Kadem, 1998, s.9).

- **Spor Turizmi**

“Spor turizmi; spora ilgi duyan kişilerin turizme katılmalarından doğan olaylar ve ilişkilerin bütünü” dür.(Günersel, 1997, s.9). Bu tanım spora karşı ilgisi olan, spor yapan, seyirci ve ya yönetici olan herkesi kapsamaktadır. Ulusal ve uluslararası sporların, maçların, antrenmanların günlük yaşanılan yerlerin dışında yapılması bu faaliyetlerin turizmle ilişkisini

göstermektedir. Ayrıca fiili olarak spor faaliyetlerine katılamayıp, o faaliyetlerin yapıldığı şehir ve ülkelere seyahatlerin yapılması, bu faaliyetlerin düzenlendiği tesislerin gezilmesi de spor turizmini kapsamaktadır. Günümüzde iletişim araçları çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Sporun tüm dalları dünya çapında yakından izlenip takip edilmektedir. Bu durum sporu turizmin dikkate değer bir ögesi haline getirmektedir (Kadem, 1998).

- **Ekonomik Turizm**

İş toplantıları, kongreler, fuarlar, sergi açılışlarına katılmak amacıyla yapılan seyahatleri kapsamaktadır. Bu etkinliklere katılanlar turistler gibi yeme-içme, konaklama, sergi alanlarının gezilmesi gibi faaliyetlerde bulunması bu turizm çeşidini ortaya çıkarmıştır (Günersel, 1997, s.9).

- **Politik Turizm**

Dünyanın gelişmesiyle uluslararası görüşmeler de artış göstermiştir. Uluslararası çatışmaların artması beraberinde uluslararası kurum ve kuruluşların gündeminde yoğunluk yaratmıştır. Bu gelişmeler, ülkeler arası diplomatların, politikacıların, kurum ve kuruluş yöneticilerinin yoğun bir seyahat trafiğine girmelerine yol açmıştır. Bu durum politik turizmin ülkelerarası boyutudur. Ülke bazında ele alındığında siyasi partilerin mitingleri, kongreleri, gezileri politik turizmin iller arası boyutu olarak ele alınabilir (Günersel, 1997, s.9).

- **Kültürel Turizm**

İnsanların kültür seviyelerini, ahlaki değerlerini, bilgi ve deneyimlerini artırmak amacıyla yaptıkları müze, tarihi yapı, tarihi kalıntılar vb. yerlere yaptıkları seyahatlerdir. Dini amaçlı yapılan seyahatler de kültürel turizm kapsamında ele alınabilir. Ancak son yıllarda ibadet amaçlı gezilerde artış olduğu için dini amaçlı yapılan seyahatler inanç turizmi diye bir turizm türünü ortaya

çıkarmıştır (Kadem, 1998, s.9).

- **Özel İlgi Turizmi**

Turizm bir dinamiktir, zamanla değişip gelişmektedir. Belirli bir dönemde sunulan turizm çeşitleri, hedef kitlenin ihtiyaçları, kültürel seviyesi, sosyal olanaklar ve mevcut ulaşım imkânlar doğrultusunda ortaya çıkmaktadır (Anca, 2008). Bu doğrultuda zaman içerisinde oluşan turizm türlerinden biri de özel ilgi turizmidir.

Turizm tüketim kalıplarının ve “özel ilgi turizmi”nin (special interest tourism-SIT) modern toplumların serbest zaman ilgi alanlarının sürekli artış göstermesinin bir yansıması olduğu düşünülmektedir (Douglas, Douglas ve Derret, 2001). 21. Yüzyıl tatillerine “Das gekaufte paradise” (satın alınmış cennet) olarak gönderme yapan Opaschowski’ye göre (2001) zaman geçtikçe turizm endüstrisi sınırlı zaman içerisinde en iyi deneyim için ödeme yapmaya hazır turistlerle “deneyim endüstrisi” kimliğine bürünmektedir (s.1). Dahası Opaschowski’ye göre (2001) turistler duygu bağı aramaktadırlar, ürünlerden ziyade duygu satın almak istemektedirler. Onlar maddi olmayan nitelikleri deneyimlemek, uygun estetik ve atmosfer yakalamak, tutku, yoğunluk ve farklılıklarla dolu bir deneyimin peşindeler. Turizm deneyimin doğal yapısı yerel bir dinamikten küresel bir evrene doğru varlığını sürdürmektedir (Tauer, 2006). Böylece Varley ve Crowther’ın (1998) dediği gibi *modern girişimciliğin karşılaştığı en büyük güçlük tüketicinin kişisel projelerini uygulayabileceği en uygun alanı yaratmaktır* (s.316). Hall ve Weiler’a göre (1992) ise özel ilgi turizmi 1980’li yıllarda büyük bir güç olarak ortaya çıkmıştır (s.5). Ancak kısaca Hlavin-Schulze’nin (1998a,b) dediği gibi *“alles schon mal dagewesen”* (her şey daha önce vardı). Büyük tur, olimpiyatlar, kara seferleri tarihsel bağlamları bakımından örnek verilebilir. Douglas vd. (2001) boş zaman ve turizm kavramlarının temelini oluşturmak için *“alternatif”, “sürdürülebilir”, “yeni”, “sorumlu” ve “ego turizmi”* gibi çeşitli kavramların ortaya çıktığını söylemekte. Bu terimlerde bir tanesi de *“özel ilgi turizmi”*dir (s.2).

4.2. Edebiyat

Edebiyat, sosyal bilimlerin önemli bilim dallarından biridir. Gelişen ve dönüşen toplumsal ve teknolojik süreçlere bağlı olarak edebiyat da sürekli bir

dönüşüm haline girmektedir. Dolayısıyla günden güne daha çok bilim dalıyla etkileşime girmektedir.

Edebiyat çok farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Edebiyat genel anlamda sözlü ve yazılı olan her şey olarak tanımlanırken, özel anlamda estetik boyutu olan yazılar olarak tanımlanmaktadır (Bkz. Balcı, 2017, s.170). Bu kavramı betimleyici ve değerlendirci olarak yorumlayan Moran (2005) betimleyici de tüm eserleri iyi kötü ayırımı yapmadan edebi eser olarak görmekte, değerlendirci de ise kalite farkı ortaya koymaktadır (s.303).

Edebi eserler üç ana tür üzerinden oluşturulmaktadır. Bunlar Epik, lirik ve dramadır. Düz yazı olarak bilinen kısa epik türüne atasözleri, aforizmalar, bilmece, fabl, kıssa, menkıbe, efsane, masal, fıkra, anekdot, günlük, deneme ve kısa öyküler dâhil edilmektedir. Bu edebi türler çok kısa olup ağırlıklı olarak toplumların kültürlerinden ortaya çıkmışlardır. Novel, destan, roman, gezi yazıları gibi türler ise uzun epik kategorisine dâhil edilmektedir. Şiir olarak adlandırdığımız lirik kısma ise od, ağıt, sone, epigram, balad, mani, halk şiiri, divan şiiri, somut şiir, serbest şiir gibi türler dâhildir. Tiyatro metinleri üzerine odaklanan drama ise trajedi, komedi, traji-komedi üçlüsünden oluşan klasik tiyatro ile epik tiyatro, absürd tiyatro, belgesel tiyatro üçlüsünden oluşan modern tiyatrolardan oluşmaktadır. Ayrıca orta oyunu, karagöz, meddah, köy oyunları, kuka gibi tiyatro türleri de geleneksel tiyatronun alt kollarını oluşturmaktadır (Detaylı bilgi için bkz. Meid, 2001; Aktaş ve Gündüz, 2003; Çobanoğlu, 2003; Lange-Greve, 2005; Moran, 2005; Zettl, 2009; Zengin, 2011; Balcı, Kılınç ve Marangoz, 2018). Burada ele alınan edebi türlerin her birinin bir şekilde turizmle bağlantısı ortaya çıkmaktadır.

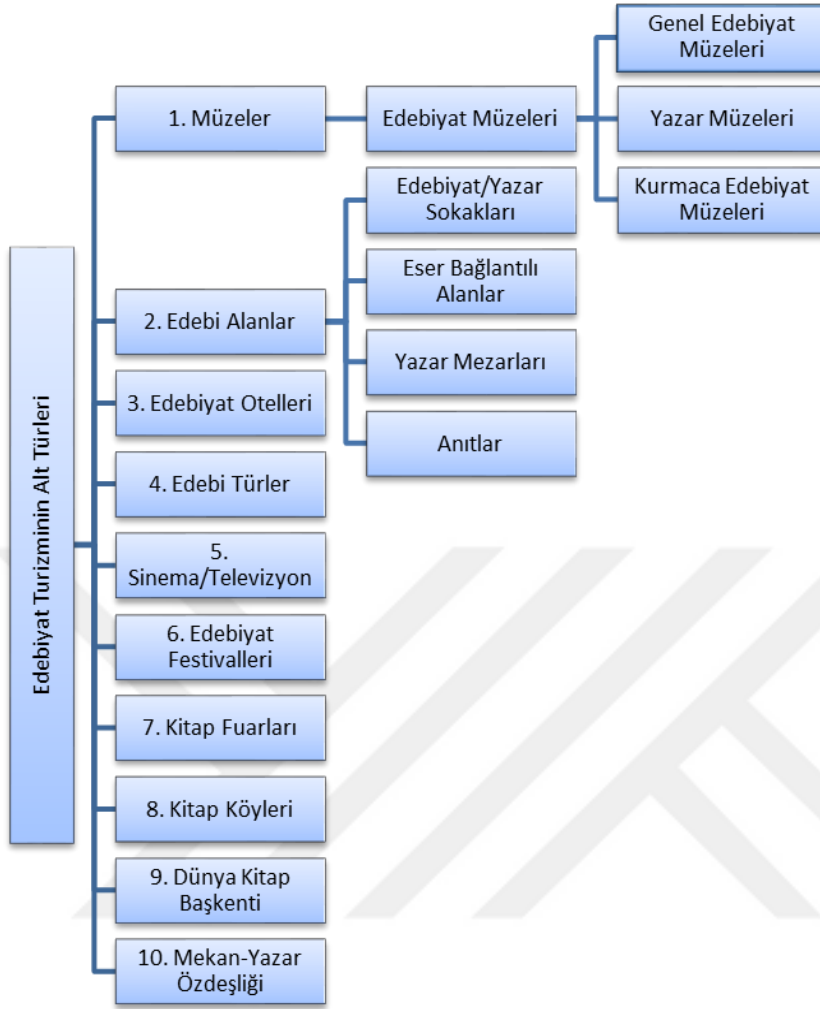
4.3. Edebiyat ve Turizm İlişkisi

Bu çalışmada yukarıdaki bölümde ele alındığı gibi; turizm yolculuk, hareket demektir. Turizm kişilerin bazı etmenlerden ötürü harekete geçmesidir. Kişilerin hareket sebebi edebiyat olduğunda edebiyat turizmi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla edebiyat turizmi edebiyat ve turizmin kaynaşma noktasını oluşturmaktadır (Balcı ve Dilek, 2021).

Yazarlar veya onların eserlerinin etkisiyle yolculuk yapan okurlar edebiyat turistlerini oluşturmaktadır. Burada bir yazarın doğum yerini ziyaret etmek, bir yazarın çocukluğunun çevresini düşünmek, onun şiirlerine veya kitaplarına ilham veren yerleri canlı bir şekilde görmek, onun mezarı başında veya halka açık anıtında

saygı duruşunda bulunmak yolculuğun temel motivasyonlarıdır (Eagle ve Carnell, 1977). Dolayısıyla bu tür insanları Bourdieu (1984) egemen sınıflara ait olan, sosyal konumlarının göstergesi olarak hizmet eden zevkleri, tercihleri ve onları farklı kılan tüketim kalıpları olan kişiler olarak göstermektedir. Burada Bourdieu'nun (1984) vurgu noktası aslında edebiyat turistlerinin kültür seviyesinin yüksek olduğudur.

Edebiyat turistlerinin sayılarının ve buna bağlı olarak edebiyat bağlamında yapılan yolculukların artması edebiyat turizmini hem akademik hem de sektörel anlamda gündeme taşımıştır. Dolayısıyla ziyaret edilmeye değer edebi mekânlar da önem kazanmıştır. Butler (1986), Busby ve Klug (2001), Busby ve Laviolette (2006) ve Mintel'in (2011) bu edebi mekânları sınıflandıran çalışmalar yapmışlardır. Örneğin; Butler (1986) gerçek mekânlara yapılan seyahatler, kurgusal mekânlara yapılan seyahatler, edebi figürlere hitap eden destinasyonlara yapılan seyahatler ve bir yazarın ya da eserin popüleritesine dayanan destinasyonlara yapılan seyahatler şeklinde dört temel sınıflandırma yapmıştır. Busby ve Klug (2001) bunlara gezi yazıları kökenli seyahatleri ilave etmiştir. Busby ve Laviolette (2006) film kaynaklı yapılan seyahatleri listeye dâhil ederken Mintel (2011) edebiyat festivalleri ve kitapçı turizmini eklemiştir (Detaylı bilgi için bkz. Balcı ve Dilek, 2021). Balcı ve Dilek (2021) *Edebiyat Turizmi* başlıklı kitap çalışmalarında edebiyat turizminin alt türlerini aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi on alt türe çıkarmış ve her bir türü detayıyla irdilemişlerdir:

Şekil 4.1. Edebiyat Turizmi Alt Türleri. Kaynak: Balcı ve Dilek, 2021, s. 27.

Balcı ve Dilek'in (2021) yukarıda oluşturduğu tablo edebiyat turizminin alt türlerini kapsamlı ve detaylıca göstermektedir. Listede edebiyat kökenli her türlü destinasyon yer almaktadır. Kısacası edebi yerler bir yazarın doğum veya ölüm yerleriyle sınırlandırılmamış, her türlü edebiyat unsuru listeye eklenmiştir (s.27).

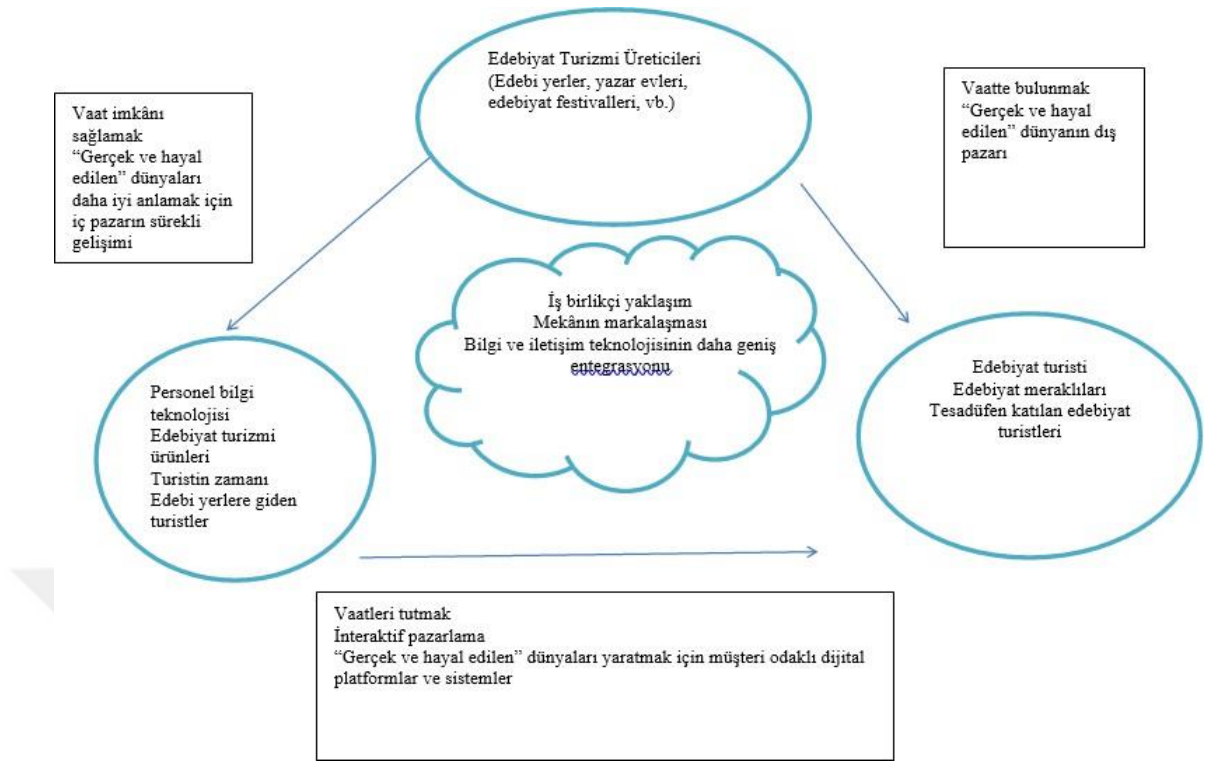
Edebi mekânlar, daha genel bir turizm güzergâhı boyunca durma noktaları haline gelebilmektedir. Aşağıdaki şekilde edebi bir mekânın cazibe merkezi olabilmesi için nasıl olması gerektiğini göstermektedir:

Şekil 4.2. Edebi mekânların nitelikleri. Kaynak: Herbert, 2001, s.315.

Herbert'in (2001) yukarıdaki şekilde vurgulama çalıştığı temel nokta edebi noktaların sürdürülebilir hale gelmesidir. Önce mekân edebiyatla ilişkilendirilmekte, daha sonra turistik bir alana dönüştürülmekte, son olarak da sürdürülebilirliği sağlanmaktadır (s.315).

Edebiyat ile turizm birbirini karşılıklı olarak besleyen, geliştiren ve dönüştüren iki unsurdur. Bir edebi eser üzerinden turistik bir destinasyon yaratıldığında edebiyat turizmi etkilemekte, diğer taraftan turistik bir bölgeden esinlenerek eser yazıldığında turizm edebiyatı etkilemektedir (Bkz. Balcı ve Dilek, 2021, s.12). Bunun dışında edebi turistik destinasyonların ön plana çıkarılması ve pazarlanması da önemli bir unsurdur. Edebiyat turizminin pazarlanması, yazarlarla ilişkili yerlerin, metinlerinin ve karakterlerin yanı sıra edebiyat festivallerinin aktif tanıtımını” olarak tanımlanmaktadır. Bu turizm türü sadece şiir, roman, biyografi gibi edebi formları içermez aynı zamanda katılımcılarının duygusal bağını da içermektedir. Bu bağ tanıtılıp geliştirilebilir bir bağdır. Edebiyat turizminin pazarlanmasında, işleri ve süreci yöneten edebiyat turistlerine odaklanılmaktadır (Huang ve Busby, 2022, s.37). Bkz. şekil 1.3.

Şekil 4.3. Edebiyat turizmi pazarlamasının kavramsal modeli. Kaynak: Huang ve Busby, 2022, s.37.

Edebiyat turizminin pazarlanma sebeplerini Hoppen vd., (2014) şu şekilde maddelemiştir (s.43):

1. *Edebiyat turistlerinin edebi ihtiyaçlarını gidermek için sürekli bulunduğu ortamın dışında bir yere seyahat ederken ve orada kalırken ihtiyaç duyabileceği edebi turizm ürünleri ve servislerine yönelik vaatlerde bulunmak,*
2. *Edebiyat turistlerinin bu tür vaatlerle yaratılan beklentilerinin yerine getirilmesini sağlamak ve*
3. *Edebiyat turistlerinin değer yaratma süreçlerine destek vererek bu tür beklentilerinin karşılanmasına yöneliktir.*

5. EDEBİYAT FESTİVALLERİ

Edebiyat turizmi özel ilgi turizmi kapsamında değerlendirilen bir türdür. Edebiyat festivalleri de bunun bir alt türüdür. Edebiyat festivallerine değinmeden önce festival kavramının anlamına bakılması gerekmektedir.

5.1. Festival Kavramı

Literatürde festival kavramına dair çeşitli açıklamalar bulunmaktadır. Festival kavramını ve ona ait tanımlamaları anlayabilmek için “etkinlik” kavramına bakmak gerekir. Çünkü literatürde festivallerden sık sık bir etkinlik türü olarak bahsedilmektedir.

“Etkinlik” sözcüğü Latince kökenlidir ve 1. *eventus* sonuç, etki, 2. *eventum* meydana gelme, ortaya çıkma, sonuç, 3. *evenire* görünmek, gerçekleşmek ve 4. *venire* gelmek, satış yapmak, satılmak anlamlarında kullanılmaktadır (Cudny, 2016). Bu terim kültürle ilgili olan bir araya gelme, sosyal aktiviteler içermek, belirli bir mekân ve zamanda gerçekleşen yarışmalar, maceralar ve olaylar anlamına da gelmektedir (Tara Lunga, 2012, s.761-762).

Etkinliğin ilk kapsamlı tanımlamaları arasında Hall (1989), Goldblatt (1990a, b) ve Getz’in (1991) tanımlamaları bulunmaktadır. Hall (1989) etkinlikleri *belirli aralıklarla veya tek seferlik olarak düzenlenen uluslararası statüdeki büyük fuarlar, sergiler, kültürel ve sportif faaliyetler* olarak belirtmektedir. Etkinliklerin birincil işlevi ev sahibi olan topluluğa turizm pazarında yüksek oranda önem sunmasıdır. Goldblatt’a göre (1990a, b) etkinlik *belirli ihtiyaçları karşılamak için hazırlanan eşsiz törenler ve kutlamalardır* (s.763). Goldblatt (2000) daha sonra aynı kavram için *normal bir yaşam gününden farklı olan* ifadesini kullanmıştır (s.3).

Yukarıdaki tanımlamalar her etkinliğin temelinde uygun şekilde tasarlanmış, ilginç, sıra dışı ve benzersiz bir deneyimin olduğunu ortaya koymaktadırlar. Bunlar olmadan etkinlikler (festivaller dâhil) ziyaretçileri çekmeyeceği için normal işlevlerini yerine getiremezler (Getz, 2012, s.8).

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde Fransızca kökenli olan *festival* kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır (Sözlük, 2022):

1. *Dönemi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı veya niteliği*

programla belirtilen ve özel önemi olan sanat gösterisi

2. *Belli bir sanat dalında oyun ve filmlerin sunulması ve gösterilmesi sonunda ödül, derece verilmesi biçiminde düzenlenen ulusal veya uluslararası gösteri dizisi, şenlik*
3. *Bir bölgenin en ünlü ürünü için yapılan gösteri, şenlik*
4. *Düzensiz toplantı, curcuna.*

TDK'nın festival tanımı görüldüğü gibi çok kapsayıcı olup plansız, doğaçlama etkinlikler de festival kapsamına dâhil edilmiştir. Cudny (2014 b) festivali bir bireye ve dini, politik veya sosyo-ekonomik bir topluluğa anlam ve tutarlılık kazandıran etkinlikleri veya mevsimleri (tarımsal, dini veya sosyokültürel) anmak, belirli aralıklarla kutlamak veya yeniden canlandırmak için ayrılan gün veya zaman dilimi olarak göstermektedir (s.642). Getz'e göre (2005) ise festivaller *teması olan halk kutlamalarıdır* (s.21). Fakat bu kavrama dair en fazla kabul gören ve alıntılanan tanım ise Falassi'nin (1987) tanımlamasıdır (s.2):

Festival genellikle belirli aralıklarla tekrarlayan içinde birbirleriyle koordineli çok sayıda ve çeşitli sosyal etkinliklerin olduğu etnik, dini ve dilsel açıdan tarihi bağlarla birleşmiş tüm toplumun doğrudan ya da dolaylı olarak katılabileceği sosyal olaylardır.

Falassi'nin (1987) yukarıda alıntılanan tanımı festivallerin belirli bir topluluğun tüm üyelerinin katıldığı, organize ve toplumsal öneme sahip bir kavram olduğunu göstermektedir. Bu durumda festivallerin bir toplumun ortak değerlerine (ulusal, dil, din, tarihi) dayalı olarak o toplumu hatta bir ulusu bütünleştiren etkisinin olduğu kolaylıkla söylenebilmektedir.

Davies (2015) festivallerin insanları zaman ve mekân içinde normal davranışlarının dışına çıkardıkları için önemli olduklarını (s.535), Waterman (1998) kültürel süreklilik sağladıklarını ifade etmektedirler (s.55). Dolayısıyla festivaller sıra dışı ve alışılmamış deneyimler sunan etkinlik alanlarıdır.

Festivaller keyifli, özel ve sıra dışıdır, bazen küçük kasabalardaki tek kutlama zamanıdır. Festivaller eğlence, gösteri ve anma ritüelleriyle doludur. İnsanları bir araya getirir. Çoğu insan festivallere “eğlenmek için, farklı bir deneyim için ve başkalarıyla bir araya gelmenin zevki için katılır (Gibson vd., 2011, s.3).

Gibson'ın (2011) yukarıdaki ifadesi festival kavramını hem tanımlamakta

hem de sosyal ve kültürel işlevlerini de dile getirmektedir. Yapılan tüm tanımlar göz önünde tutulduğunda hangi tema bağlamında organize edilirse edilsin, festivallerin özel bir etkinlik türü oldukları, katılımcılara sıra dışı deneyimler yaşattıkları görülmektedir. Bu noktada festival alanlarının önemine de vurgu yapmakta fayda vardır. Festival alanlarının dizaynı, kurgusu ve yeri çok önemlidir. Şehir merkezindeki bir sokak alanı, normalde yürüyüş için kullanılan veya alış veriş kullanılan kamusal bir alan festival alanına dönüştürülebilmektedir. Resim 1 ve 2’de görüldüğü gibi festival süresince; bir sahne, stantlar, katılımcılar ve festival personelleri bulunmaktadır.

Resim 1: Gemlik Kitap Limanı Festival Alanı, Foto: Dilek Ginigen

Resim 2: Gemlik Kitap Limanı Festival Alanı, Foto: Dilek Ginigen

Cudny (2014b) tipik bir festivalin kültürel ve sosyal bileşenlerini 2 ana gruba ayırmaktadır (s.644):

1. Festival organizasyonunun kendisiyle ilgili olanlar
2. Festivalin toplum kültür üzerindeki etkisiyle ilgili olanlar

Tablo 5.1. Bir festivalin ana bileşenleri

Festival organizasyonu ile bağlantılı Unsurlar	Festivalin kültür ve toplum üzerindeki etkisiyle bağlantılı olan unsurlar
Özel olarak normal kullanımının dışında tasarlanmış bir mekân ve zamanda gerçekleştirilir (belirli bir süre için o mekân kullanılır)	Toplumsal kimlik ve sosyal sermayeyi geliştirir. Örnek; toplum için önemli olan değerlerin ve festival boyunca kazanılan yeteneklerin kutlanması yoluyla.
Genellikle en iyisi (örneğin bir film) için bir yarışma veya bir sanatçının eserlerinin gözden geçirilmesiyle birleştirilir.	Festival süresince kişilerarası iletişim kurulmasını ve devam etmesini sağlar. Aile üyeleri, iş arkadaşları, okul arkadaşları arasındaki bağlarla ilgilenmektedir.

Festival organizasyonuyla bağlantılı Unsurlar	Festivalin kültür ve toplum üzerindeki etkisiyle bağlantılı olan unsurlar
Eğlence unsuru içeren halka açık bir etkinliktir.	Sıra dışı deneyimlere dayanan sosyal bir etkinliktir. Sosyal ihtiyaçlardan doğmaktadır. Katılımcılar toplumun (yerel, bölgesel) üyeleridir. Çok sayıda sosyal etkiye sahiptir.
Öncül bir teması olan etkinliklerdir.	Kültüre dayalı bir etkinliktir. Kültürden beslenir ve kültürle şekillenip kültürü yeniden sunar. Kültürü yaşamanın ve kutlamanın yeri ve zamanıdır.
Tek seferlik ya da düzenli olarak tekrarlayan etkinlikler olabilir.	Genel olarak kültürel mirasın özellikle somut olmayan yönünün bir parçasıdır.

Tablo 1.2. Bir festivalin ana bileşenleri. Kaynak: Cudny (2014b, s. 644)

Festival bileşenleri onun insan kültürünün bir parçası olduğunu göstermektedir. Sosyal kimlik ve sosyal sermaye inşa etmenin yanı sıra, kişiler arası ilişkileri derinleştiren, toplumu bütünleştiren sosyal bir etkinlik olduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Şengül ve Genç, 2016, s.80).

Bir festivalin tüm varlığı; organizasyon yapısı, bütçesi, bireysel etkinlikleri ve çevre üzerindeki etkileri, katılımcılar, organizatörler, katılan sanatçılar, sponsorlar, politikacılar gibi bu ortamın unsurları tarafından belirlenmektedir. Ayrıca festivaller ekonomik ortamından, altyapısından, medyadan, yerel veya bölgesel kültürden, festivallerin coğrafi çevresinden vb. etkilenmektedir (Şekil 1.4) (Hauptfleisch, 2007, s.43).

Şekil 5.1. Festival ortamının unsurları. Kaynak: Hauptfleisch (2007, s. 43)

Kültür ve aktörleri –kültürel sanatsal etkinliklerin düzenleyicileri (festivaller dâhil), sanatçılar ve onlarla iş birliği yapan kurumlar (galeriler, sinemalar, tiyatrolar, yerel yönetimler, vakıflar, vb.) ile katılımcılar ve gönüllüler arasında belirli ilişki ağları oluşturmaktadır. Kültürle ilgili ağlarda festivaller bir tür buluşma noktasıdır (bkz. Quinn 2005; Valck, 2007). Zira yukarıda Hauptfleisch’in (2007) festival kavramı etrafında oluşturduğu şekil, bu etkinliğin kapsadığı genel kitleyi net bir şekilde göstermektedir. Dolayısıyla herhangi bir bölgede festival düzenlendiği zaman hem o bölge ve sakinleri, katılımcılar, organizatörler gibi çok geniş bir kitle bundan faydalanmaktadır. Bu noktada festivallerin önemine, katılımcı kitlesine katkı boyutuna ve turistik değerine değinmekte fayda vardır.

Festivaller kapsamında, sınırlı bir zaman dilimi içerisinde belirli bir tema çerçevesinde bir dizi etkinliği bir araya getirilmekte ve turistlere hitap edebilecek bir deneyim kitlesi oluşturulmaktadır (Saleh ve Ryan, 1993). Festivaller Pearce’in (1991) turistik cazibe merkezleri tanımını olan “*ziyaretçi ya da ilgi odağının merkezinde olan belirli bir insani ya da doğal özelliğe sahip olan alan*” anlamıyla uyuşmaktadır (s.48). Gerçekten de festivaller ziyaret üzerindeki etkileri bakımından diğer turistik cazibe merkezleriyle birbirlerine benzemektedirler. Bu yüzden öncelikli olarak festivalleri bir cazibe merkezine dönüştürmek gerekmektedir.

5.2. Festival (Etkinlik) Türleri

Festivaller çok çeşitlidir. Toplumsal yaşayışın beraberinde getirdiği birçok

olgu festivale dönüştürülebilmektedir. Arcodia ve Robb'un (2000) çalışmalarına atıfta bulunan Cudny (2014b) etkinlikleri temalarına ve boyutlarına göre çeşitli gruplara ayırdı (s.641). Onlara göre etkinlikler (mega etkinlikler, önemli etkinlikler, hallmark etkinlikler, imza etkinlikleri, özel etkinlikler), festivaller (topluluk kutlamaları, topluluk eğlencesi, tarihi anma törenleri, çok kültürlü kutlamalar, mevsimlik kutlamalar, dini kutlamalar) ve toplantılar, teşvik ediciler, kongrelerle ve sergilerle (MICE sektörü) bağlantılı çeşitli etkinliklerdir. Jago ve Shaw (1998) ise etkinlikleri boyutlarına göre küçük etkinlikler, büyük etkinlikler, hallmark (bölge adıyla anılan) etkinlikler, mega etkinlikler ve festivaller olarak gruplara ayırmaktadır. Getz (2005) etkinlikleri toplum ve ekonomi için boyutlarına ve önemlerine göre gruplara ayırarak benzer bir tipoloji oluşturmuştur:

- Yerel: düşük talep gören, ekonomik ve sosyal önemi az, esas olarak küçük, yerel toplulukların ihtiyacını karşılayan,
- Bölgesel: ortalama talep gören ve turizmin gelişimi için orta öneme sahip olan,
- Hallmark etkinlikler: sosyo-ekonomik büyüme ve turizmin gelişmesi için büyük talep gören ve tekrarı olan,
- Az rastlanan mega etkinlikler: sosyo-ekonomik büyüme ve turizmin gelişmesi için büyük talep gören ve büyük önem taşıyan ancak tek seferlik olan etkinliklerdir (Age, 2005).

Etkinliklerin temasına dayalı başka bir tipoloji Getz'in (2008) bir sonraki çalışmasında bulunmaktadır. Burada Getz (2008) özel etkinlikleri aşağıdaki gibi gruplara ayırmaktadır (s.404):

- Kültürel etkinlikler: festivaller, karnavallar, anma törenleri ve dini etkinlikler;
- Siyasi ve devlet etkinlikleri: zirveler, kraliyet etkinlikleri, siyasi etkinlikler, VIP ziyaretler,
- Sanat ve eğlence etkinlikleri: konserler ve ödül törenleri;
- İş ve ticaret etkinlikleri: toplantılar, kongreler, tüketici ve fuarlar, fuarlar ve pazarlar; Eğitimsel ve bilimsel etkinlikler: konferanslar, seminerler ve klinikler;
- Spor müsabakaları: amatör/profesyonel ve seyirci/katılımcı;
- Eğlence amaçlı etkinlikler: eğlence amaçlı spor veya oyunlar ve
- Özel (şahsi) etkinlikler: düğünler, partiler ve sosyal etkinlikler.

Getz (2008) festivallere ayrı bir etkinlik türü olarak yaklaşmaktadır. Getz (2005) tarafından yapılan sınıflandırmada festivaller uygulamada tüm etkinliklere dâhil edilebilmektedir. Küçük, yerel (mahalle festivalleri), bölgesel festivaller ve büyük ölçekli festivaller (hallmark ve mega etkinlikler) (Cannes Film Festivali ve Woodstock gibi) tüm ülkeden ve hatta yurt dışından katılımcı çeken etkinlikler festivallere dâhil edilebilir. Sert (2013) de yiyecek-içecek, film, müzik, sanat, denizcilik, antika, sanat ve el sanatları, tarım, toplum, dans, etnik etkinlikler, tarih, mevsimler, fuarlar, tiyatro ve drama, halk, yaban hayatı ve Kızılderililer olmak üzere on sekiz farklı festival kategorisi belirlemiştir (s.25).

Cudny (2014b) hâlihazırda düzenlenen festivallerin aşağıda belirtildiği gibi özetini sunmaktadır. Cudny (2014b), bu sınıflandırmayı yaparken yukarıdaki çalışmalardan esinlenmektedir ve çoğu festivalin sınıflandırmasının aşağıdaki kriterlere dayandığını belirtmektedir (s.645):

1. Dine karşı tutum
2. Festival mekânları
3. Sosyal sınıf yapısı, güç dağılımı ve sosyal roller
4. Kişisel yaşamdaki önemli anlar
5. Mevsim
6. Boyut ve önem
7. Tekrarlanabilirlik
8. Festivali organize etme ve finanse etme biçimi
9. Festival konuklarının ve ziyaretçilerinin profili
10. Tema
11. Festivalin tarih ve coğrafyadaki konumu

Yukarıdaki sınıflandırmaya ek olarak Falassi (1987) farklı bir sınıflandırma yapmış ve festivalleri dinle ilgili olanlar ve dünyevi olanlar olarak iki gruba ayırmıştır. Dini festivaller festivalin organizatörüne bağlı olarak daha fazla alt gruplara ayrılabilir. Festival mekânı açık ya da kapalı alan olabilmektedir. Ayrıca festivallerin kime hitap ettikleri, ne zaman düzenlendikleri, etkinlik sayısı, düzenlenme sıklığı, hangi tema bağlamında düzenlendiği gibi özellikler katılımcı

oranını etkilemektedir.

5.3. Edebiyat Festivalleri

Festivaller, doğası gereği kutlama niteliğinde olan belirli bir ortak amaç veya ilgiyi tanıyan bir topluluk tarafından ve bu topluluk için üretilen bir etkinlik veya etkinlikler dizisidir. Festivaller organize edilen ve sıklıkla ritüel unsurlarını içeren; belirli bir süre boyunca meydana gelen ve genellikle tekrarlanan etkinliklerdir (Falassi, 1987, s.2). Bu durumda edebiyat festivalleri de belirli aralıklarla organize edilip edebiyat temasıyla oluşturulan etkinlik kategorisine girmektedir. Edebiyat temasını işleyen bu festivallerin katılımcıları da edebiyatseverler, yani özel ilgi turistleridir.

Edebiyat festivalleri kapsamında edebiyat odaklı pek çok etkinlik organize edilmektedir. Örneğin yazarların katılımıyla şiir ve diğer edebi türlerde okumalar, imza günleri, edebiyat söyleşileri, kitap tanıtım etkinlikleri ile katılımcıları edilgen olmaktan çıkarıp üretken kılan atölye çalışmaları gibi birçok etkinlik düzenlenebilmektedir (Balcı ve Dilek, 2021, s.257). Böylece katılımcılar edebiyat festivaline katılmakla hem keyif alıyorlar hem de bilgi ve tecrübe edinmektedirler. Bu vesileyle ayrıca entelektüel bir kimlik de kazanmaktadırlar (Beyoğlu, 2010, s.37).

Edebiyat festivalleri karmaşık ve yaygın bir yapıya sahiptir. Ayrıca her yıl çok sayıda ziyaretçiyi çekmektedir. Ticari yayıncılar onları pazarlama amaçlı kullanırken; hükümetler, yalnızca turizmi ve sosyal içermeyi teşvik etme yeteneklerini takdir etmek için değil, aynı zamanda kültürel ve ekonomik faydaları için de onları desteklemektedir. Okullar ve üniversiteler bunları entelektüel, eğitimsel ve kurumsal gelişimi desteklemek için kullanmaktadır. Ziyaretçiler ise, duygusal katılım, profesyonellik, entelektüel ve kültürel gelişim, sosyal bağlantı ve politik ifade arayışıyla onlara katılmaktadır (Bkz. Weber, 2018). Türkiye’de düzenlenen edebiyat festivalleri bulunmaktadır.

5.3.1. İstanbul Uluslararası Edebiyat Festivali

İTEF İstanbul Uluslararası Edebiyat Festivali, edebiyatın geniş kitlelere hitap eden bir sanat dalı olarak konumlandırılmasını amaçlamaktadır. İTEF İstanbul Uluslararası Edebiyat Festivali, Kalem Telif Hakları Ajansı'nın girişimiyle 2009 yılından bu yana, kâr amacı gütmeyen bir kurum olan Kalem Kültür Derneği tarafından düzenlenmekte ve hem İstanbul’da hem de Anadolu’nun pek çok şehrinde yerli ve yabancı yazar ile edebiyat profesyonellerini Türk edebiyatıyla, Türkiye’deki kültür

sahneleriyle, ülkemiz edebiyatçıları ve yayıncılarıyla buluşturmaktadır. Bugüne kadar 62 ülkeden 534 yazarı ve 147 yayıncılık profesyoneli ağırlamıştır. İTEF İstanbul Uluslararası Edebiyat Festivali; yazarlar, yayıncılar, ajanslar, çevirmenler, gazeteciler, edebiyat fonu yöneticileri, edebiyat festivali koordinatörleri ve yayıncılık sektöründeki herkes için bir buluşma noktası olma özelliğini Profesyonel Buluşmalar Fellowship Programı ile perçinlemekte, yazar ve yayıncıların yabancı yayıncılar, editörler, çevirmenler ve yazarlarla iş birliği yapmalarını sağlayan uluslararası bir platform oluşturmaktadır (ITEF, 2022).

5.3.2. İzmir Uluslararası Edebiyat Festivali

6. Uluslararası İzmir Edebiyat Festivali 30 Eylül ve 7 Ekim 2022 tarihleri arasında İzmir ilinin Konak ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Her yıl bir tema çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Festival, 2022 yılında “*Edebiyat Sakindir*” temasıyla gerçekleştirilmiştir. 7 ülkeden 40 konunun katıldığı festivalin onur konuğu Latife Tekin’di. Festival programında paneller, söyleşiler, şiir dinletileri, yazar söyleşileri, yazı atölyeleri gibi birçok renkli etkinlik yer almaktadır (Festival, 2022).

5.3.3. Uluslararası Trabzon Edebiyat Festivali

Uluslararası Trabzon Edebiyat Festivali UTEF, 2014 yılında Esma Âlâ Türkmen’in girişimi ile Trabzon Valiliği, Trabzon Büyükşehir Belediyesi, Ortahisar, Akçaabat, Maçka ve Tonya İlçelerinin Kaymakamlık ve Belediyeleri, Gürcistan, İran ve Rusya’nın Trabzon Başkonsoloslukları, Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası, Atatürk Üniversitesi Akademisyenleri katkıları ile Karadeniz Yazarlar Birliği Derneği sekreteryasında gerçekleştirildi (UTEF, 2020).

UTEF’in hedef kitlesi: sıfır yaş gruplarındaki öğrenciler ve tüm okur-yazar kitlesidir. UTEF, katılımcısı olan ülkelerin her birinin birer yazarına ithaf edilmektedir. Aleksandre Puşkin, Nodar Dumbadze, Peyami Safa ve Seyid Muhammed Hüseyin Behçet-Tebrizi’ye. UTEF, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Büyükelçilikler, Sivil Toplum Kuruluşları başta olmak üzere yayınevleri, edebiyat dergileri, kitapçılar tarafından desteklenmektedir. UTEF- Uluslararası Trabzon Edebiyat Festivali; ilke edindiği disiplinle her bir ülkenin edebiyatını dört ayrı ilçede irdelemektedir. Konuklara, ilçelerin kültür ve turizmi görünür kılınırken uluslararası bağ kurulması sağlanmaktadır. Trabzonlu roman kahramanları evlerinde ziyaret edilmektedir. Edebiyatın, kültür ve turizme katkısı, bizzat yaşatılarak sergilenmektedir. Karada ve denizde etkinlikler düzenlenmektedir. Konuklar bir yatta ağırlanmaktadır. Trabzon’un kıyı şeridi boyunca

seyir halinde iken semt kitapları, yazarları tarafından seslendirilmektedir. Tarihi kemerlerin altına Karagöz-Hacivat perdesi kurulmaktadır. Çünkü UTEF etkinlikleri tema gereği Trabzon'un tarihi mekânlarında gerçekleştirilmektedir. UTEF-2014'e katkı sunan yazarlar adına, kapanış konuşmasını Rusya Federasyonu Kabardin Balkar Cumhuriyeti Yazarlar Birliği Başkanı Abdulkabeyev yapmıştır (UTEF, 2020).

UTEF-2017 ikinci defa E. Âlâ Türkmen'in girişimi ile 22-26 Ocak 2017 tarih aralığında düzenlenebildi. Teması YOL ve MEKÂN'dı. Bu defa sekreteryası, Trabzon Yazar Dernekleri Platformu ortaklığında yapıldı. UTEF-2017, "Roman Mekânına Yapılan Yolculuk" ile sona ermiştir. Vargit romanının okurları, Trabzon, Giresun, Ordu, Ankara, Bursa ve İstanbul illerinde romanın mekânlarını ziyaret etmiştir. UTEF, 2018 yılı Nisan ayında UTEF Kurucusunun ve Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanının daveti ile Trabzon Limanında açılışını yapmıştır. Teması 'Su ve Mekân'dı. Trabzon Valiliği, Ortahisar, Akçaabat, Maçka, Sürmene, Tonya, Düzköy, Of, Arsin, Vakfıkebir, Tonya, Şalpazarı, Araklı sponsorluğu; Hayrat ve Çaykara Belediyelerinin misafirperverliği ile Trabzon'un 18 İlçesinde 18 ülke edebiyatında iz bırakan edebiyatçılar tanıtılmıştır. 18 Edebiyat Türüne UTEF Kurucusu, Danışmanları ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Akademisyenleri tarafından dikkat çekilmiştir. Yurt içinden ve dışından gelen konuklar, kültürel değerlerinin tanıtımını yapmıştır. UTEF 2019 sponsorlarının seçim takvimi nedeniyle ertelenmek durumunda kaldı. UTEF 2020; organize şekilde hazırlanırken bu defa da evrensel salgın nedeni ile fiziki olarak yapılamayacağı anlaşılarak, elektronik ortamda gerçekleştirilmiştir (UTEF, 2020).

Edebiyat etkinlikleri etkisini, diğer alanlardaki etkinliklerden daha uzun süre hissettirmektedir. Bunun nedeni, yapılan yayınlarının kalıcılığındadır. Bir ülke kültürünü, diğer ülkelerde tanıtmanın en avantajlı yollarından biri hiç şüphesiz yazılı olması ile mümkündür. Son olarak; UTEF, tüm Dünya'da etkinliklerin iptal edildiği bir yılda, sanal ortamda etkinlik gerçekleştirerek organizasyon kabiliyetini kendinde bulmanın haklı gururunu yaşamaktadır (UTEF, 2020).

6. UYGULAMA BÖLÜMÜ: ARAŞTIRMANIN BULGULARI

6.1. Tarihi ve Kültürel Unsurlarıyla Gemlik

Gemlik ilçesi, Marmara Bölgesi'ndeki hızlı sanayileşme ve ticaret hacminin ihtiyacı olan deniz yolu taşımacılığının en önemli liman kentlerinden biridir. İlçe Gemlik Körfezinin coğrafi konumu itibariyle Kuzeybatı Anadolu'nun deniz yolu taşımacılık ihtiyacına cevap veren bir yerdedir. İstanbul, Bursa, İzmit kesişimindeki limanların bölgede lojistik üs oluşturması ve ülkemizin 4. büyük serbest bölgesinin Gemlik'te bulunması ilçenin hızlı bir şekilde gelişmesine sebep olmakta, bunun sonucu olarak da kıyılarda yoğun yapılaşmalara sebep olmaktadır (Gemlik Belediyesi, 2022).

Bursa ili Gemlik ilçesinde yer alan serbest bölge ve limanlar, Bursa ve yakın bölgelerde üretilen sanayi ve tarım ürünlerinin ihracat ve ithalat kapısıdır. Gemlik zeytinciliği ile ülkemizde ve dünyada söz sahibi olmuştur (Gemlik Belediyesi, 2022).

Gemlik, Bursa civarında kurulan en eski kenttir. Tarihi MÖ 12. yüzyıla kadar uzanır. Efsaneye göre Gemlik'e ilk olarak Herkül'ün geldiği ve buraya kaybolan arkadaşı 'Syrus'un adını verdiği söylenir. Daha sonra MÖ 630'da Milet'ten gelen kolonilerce Kios adıyla yeniden kurulur. Daha sonra MÖ 556'da Lidyalıların eline geçen bu kent, MÖ 499'da Perslerin eline geçmiş, MÖ 466'da Delos Konfederasyonu'na katılsa da MÖ 412'de yeniden Perslerin eline geçmiştir (Gemlik Kaymakamlığı, 2022).

MÖ 334'te Büyük İskender'in eline geçen, daha sonra MÖ 301'de Büyük İskender'in eski komutanlarından Lysimakhos'un ve MÖ 281'de onu Korupedion savaşında yenen 1. Selevkos'un eline geçen kasaba, MÖ 280'de Bitinya Krallığı'nın korumasında bağımsız bir kent devletine dönüşmüş ve Roma'yla birlikte Makedonya Krallığı'na karşı ittifak kuran Etolya Birliği'nin müttefiği olması nedeniyle MÖ 202'de Makedonya Kralı V. Filip tarafından ele geçirilip yağmalanmış ve kayınbiraderi Bitinya Kralı 1. Prusias'a verilerek bağımsızlığına son verilmiştir. 1. Prusias buranın adını Prusias ad Mare (Denizdeki Prusias) olarak değiştirmiştir. MÖ 89 - MÖ 85 ve MÖ 73 - MÖ 71 arasında Pontus Kralı (Büyük) 6. Mithridates'in işgalinde kalan kent, MÖ 74'te Bitinya Krallığı'yla

birlikte Roma Cumhuriyeti'ne (sonradan imparatorluk) geçmiştir (Gemlik Kaymakamlığı, 2022).

Daha sonra MS 395'te Doğu Roma İmparatorluğu'na geçen kent, 1087 yılında burayı ele geçiren Selçuklu kumandanlarından Ebul Kasım'ın burada bir donanma yaptırması üzerine kentin “*gemilerin yanaştığı ve üretildiği yer*” anlamına gelen Gemilik adını almıştır. Zaman ilerledikçe bu isim Gemlik olur ve bu zamana kadar Gemlik olarak kullanılır. Gemlik aynı zamanda Ertuğrul Gazi'nin kıyı boyuna mensup olan Katırlı köyüne sahiptir. İçerisinde hanlar ve hamamlar bulunmaktadır (Gemlik Kaymakamlığı, 2022).

1. Haçlı seferi nedeniyle 1097'de yeniden Doğu Roma'nın eline geçen kent, 4. Haçlı Seferi'yle Doğu Roma'nın parçalanması sonucu kurulan ve 1261'de Doğu Roma'yı ihya eden İznik İmparatorluğu'na bağlandı ve 1207-1224 arasındaki Latin İmparatorluğu işgali hariç buraya bağlı kaldı. Burası nihayet 1336'da Orhan Bey döneminde Osmanlı'nın eline geçti (Gemlik Kaymakamlığı, 2022).

Gemlik, Osmanlı devrinde Bursa'daki Yıldırım Camii ve Medresesi'ne vakfedilmiş bir kasaba idi. Kasabanın gelirleri bu vakıflara yollanırdı. Uzun yıllar Kite'ye (Bugün Nilüfer'in Ürünü mahallesi) bağlı bir köy olan Gemlik, 1856'da Gemlik-Bursa karayolunun yapılmasından sonra canlanmış ve belediye örgütü kurulmuştur. Bölgede yer alan Umurbey Beldesinde 3. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın anıt mezarı yer almaktadır (Gemlik Kaymakamlığı, 2022).

1891 yılı Osmanlı nüfus sayımına göre Gemlik kazasında yaşayan kişi sayısı 38.812 kişidir. Bunların çoğunluğu (%43) Ermenilerden oluşmaktadır (16.623 kişi). Kazadaki Türk nüfus 15.340 kişiydi ve nüfusun %39'unu teşkil etmekteydi. Kentteki Rum nüfus ise 6.575 kişiden oluşmaktaydı (%17). Bu senelerde Gemlik nüfusunun %61'i Hristiyanlardan oluşmaktaydı. Kaza merkezi Gemlik'teyse 4620 Rum, 242 Türk, 178 yabancı ve 107 Ermeni olmak üzere 5147 kişi yaşıyordu. Kurtuluş Savaşı'nda 6 Temmuz 1920'de İngiliz işgaline uğrayan ve 8 Temmuz 1920'de İngilizlerce Yunanlara devredilen Gemlik, 11 Eylül 1922'ye kadar Yunan işgalinde kalmıştır (Gemlik Kaymakamlığı, 2022).

Resim 3: Gemlik ilçesinin genel görünümü.
Kaynak: Gemlik Belediyesi Resmi Sayfası, 2022.

6.2. Gemlik Kitap Limanı “Sözcüklerin Rotası” Edebiyat Festivali

GEMLİK KİTAP LIMANI
"Sözcüklerin rotası"
21-30 Ekim
Zeytin Dalı Meydanı
11:00 / 21:00

ONUR KONUĞU
ERCAN KESAL
21 EKİM

İNÇİ ARAL
22 EKİM

ÖZGÜL ELİBAYRAK
22 EKİM

CEM SAY
22 EKİM

ÖZGÜR YAHYACI
22 EKİM

SELÇUK TAŞCI
22 EKİM

ANAN İSLAMOĞLU
22 EKİM

UNŞAL ÖZÜLÜ
22 EKİM

YELTA KOPAN
23 EKİM

BARİS İNCE
23 EKİM

MINE SÖĞÜT
23 EKİM

ŞENKAR SOLAKOĞLU
24 EKİM

ALİ EMİR YILDIRIM
24 EKİM

SEDA SELİK
24 EKİM

FELİN BAYU
24 EKİM

ALİ MURAT İRAT
24 EKİM

LEVANT ÜZÜMCÜ
25 EKİM

MASUN MAHİRÜLÜ
25 EKİM

TARİK CELEMLİ
25 EKİM

TUBA EMELK
25 EKİM

AHMET ÜNİT
26 EKİM

MURAT MENTİŞ
26 EKİM

SÜKRÜ ERBAŞ
26 EKİM

SEYİP ALTIN
26 EKİM

ÖZLEM PÜRSES
27 EKİM

BİRKANT GÜLTERİN
27 EKİM

EMRE KONGAR
28 EKİM

HAZAR ERDÜLÜ
28 EKİM

EREN AYŞAN
28 EKİM

ALİ LİDAR
28 EKİM

ÖZLEM ÖZDEMİR
28 EKİM

AYŞE DİHAN
29 EKİM

MUSTAFA İNÖLÜ
29 EKİM

CAN GÖKMAN
30 EKİM

YILDAT KADIOĞLU
30 EKİM

Mehmet Uğur SERTASLAN
Gemlik Belediye Başkanı

Instagram: /gemlikkitaplimani

Resim 4: Gemlik Kitap Limanı “Sözcüklerin Rotası” Edebiyat Festivali Broşürü. Kaynak: Gemlik Belediyesi Resmi Sayfası, 2022.

2019 yılından itibaren her yıl Gemlik Belediyesi tarafından gerçekleştirilen edebiyat festivali bu yıl 21-30 Ekim tarihleri arasında kutlandı. Festival deniz kenarında olan herkesin rahatlıkla ulaşım sağlayabileceği Zeytin Dalı Meydanı'nda gerçekleştirildi. Olumsuz hava koşulları ihtimaliyle saydam çadırlar kurulup meydan festival alanına dönüştürülmüştür. Çadırın etrafına festivalin

program akışını gösteren afişler asılmıştır. Ayrıca festival alanının giriş kısmına festival anısına bir anıt dikilmiştir. Festival alanında birçok yayınevi standına ve yerel yazarlar (Gemlik’li) standına yer verilmiştir.

Resim 5: Gemlik Kitap Limanı Festival Alanı, Foto: Dilek Ginigen

Resim 6: Gemlik Kitap Limanı Festival Anıtı, Foto: Dilek Ginigen

Resim 7: Gemlik Kitap Limanı, Foto: Dilek Ginigen

Belediye Başkanı Mehmet Uğur Sertaslan'ın festivale ilişkin görüşleri: *“Kültür, edebiyat ve şiir bizleri bir araya getiren ortak değerlerimizdir. Hepimizin hayatlarında dönüm noktaları, acı tatlı günlerimiz var. Bizler yüzyıllardır edebiyatta buluşarak yaşadığımız günleri güzelleştiren, geleceğe umutla bakan insanlarız. Kitapseverlerin bir araya geldiği böyle güzel bir ortamın oluşmasına vesile olmaktan dolayı çok mutluyum (Morfikirler, 2022).”*

Festivalde her yıl bir onur konuğu ağırlanmaktadır. Bu yıl onur konuğu olarak oyuncu ve yazar Ercan Kesal misafir edildi. Ayşe Dizman'ın Ercan Kesal ile gerçekleştirdiği söyleşiyle başlayan etkinlikte, illüzyonist Sermet Erkin Gemlikli çocuklar için gösteriler gerçekleştirdi.

Resim 8: Sermet Erkin ile Çocuklar için İllüzyon Gösterisi Broşürü. Kaynak: Gemlik Belediyesi resmi instagram sayfası,2022.

Resim 9: Sermet Erkin ile Çocuklar için İllüzyon Gösterisi. Foto: Dilek Ginigen

İnci Aral ve Gülşah Elikbank'ın katılımıyla “Edebiyatta Kadın ve Aşk” adlı panelde değişen zamanla birlikte aşk olgusu ve edebiyatta aşk konusu konuşuldu. Panellerin ardından yazarlar kitaplarını imzalayarak okurlarıyla fotoğraf çekti.

Resim 10: Edebiyatta Kadın ve Aşk Paneli Broşürü. Kaynak: Gemlik Belediyesi resmi instagram sayfası, 2022.

Festival kapsamında Cumhuriyetin 99.yılını kutlamak için müzik grubu Manga sahne aldı. İmza günleri, söyleşiler ve atölye çalışmalarının yanı sıra katılımcılarla paneller düzenlendi.

Festival katılımcılarına festivali hatırlatacak; buzdolabı magnetleri, kartpostallar, dergiler ve 29 Ekim tarihinde de büyük bayraklar hatıralık eşya standı kurulup hem şehir dışından festivale katılan hem de yerel katılımcılara armağan edilmiştir.

Resim 11: Gemlik Kitap Limanı Festival Alanı Hatıralık Eşya Standı. Foto: Dilek Ginigen

Resim 12: Gemlik Kitap Limanı Festival Alanı Hatıralık Eşya Standı. Foto: Dilek Ginigen

Festival alanında çocuklar için söyleşilerin, atölyelerin yanı sıra etkinlik alanı açılmış, çocukların okumaları için kitaplar, boyama yapmaları için boyama kitapları, boş A4 kâğıtları ve renkli boyalar bırakılmıştır. Ayrıca festivalde yazar Mustafa Emre Özgen tarafından yazılan “*Zeytin Dede Masalı*” adlı öykü kitabı festivalin çocuk katılımcılarına hediye edilmiştir. Araştırmacının çocuğu da çocuk etkinlik alanından ve çocuklara özgü çalışmalardan yararlanmıştır.

Resim 13: Gemlik Kitap Limanı Çocuk Etkinlik
Alanı, Foto: Dilek Ginigen

Resim 14: Gemlik Kitap Limanı Çocuk Etkinlik Alanı, Foto:
Dilek Ginigen

Resim 15: Gemlik Kitap Limanı Çocuklara Hediye Edilen Öykü Kitabı, Foto: Dilek Ginigen

6.3. Araştırmanın Bulguları

Edebiyat festivalleri çalışmalarını gerçekleştirirken; bireyler, toplumlar ve edebi kültür için bazı soruların sorulması ve cevaplanması gerekmektedir (Weber, 2018). Araştırmanın bulguları temalara ayrılırken Weber'in (2018) *Literary Festivals and Contemporary Book Culture* adlı kitabında geçen temalardan faydalanılmıştır (s.11). Bu doğrultuda Weber (2018)'in çalışmalarını temalara ayırırken kullandığı başlıklar; 1. Edebiyat festivali katılımcılarının festivale katılma motivasyonları nelerdir?, 2. Edebiyat festivali katılımcılarının festivale atfettikleri kalite ve değer algıları nelerdir?, 3. Edebiyat festivali katılımcılarının festivalden aldıkları doyum ve festival sadakati arasında bir ilişki var mıdır?. Bu araştırmanın soruları ve bulguları da bu başlıklar altında gerçekleştirilmiştir. Son olarak, bu araştırmada festival katılımcılarından 3 kişi Gemlik dışından diğer 17 kişi yerel halktan oluşmaktadır. Şehir dışından katılım gösterenler ise tesadüfi olarak denk gelip katılım sağlamıştır.

6.3.1. Edebiyat Festivali Katılımcılarının Festivale Katılma Motivasyonları

Edebiyat festivali deneyimlerinde önemli olan ilk adım olarak festival katılımcıların motivasyon kaynağına ulaşmaktır. Festival üyelerinin motivasyonu onların deneyimlerine şekil vermektedir. Olumlu bir deneyim için gerekli koşulların tanımlanmasına katkıda bulunmaktadır ve katılımcıların festivalin bir paydaşı olarak kendi rollerine ilişkin anlayışları hakkında bilgi sağlamaktadır. Edebiyat festivali katılımcılarının festivale katılma amaçları tatmin edici bir festivalin oluşumu ve festivale katılım konusunda sürekliliğin sağlanmasında teşvik edici deneyim türleri hakkında fikir beyan ettiği için pazarlama ve festival programlama açısından da oldukça yararlıdır (Weber, 2018).

Festival katılımcılarının festivale nereden katıldıkları ve katılım amaçlarına yönelik verdikleri cevaplar şu şekildedir:

“Gemlik’ten katılıyorum. İmza töreni vardı yazar arkadaşımın diye. Erhan hocam var. Onun imza töreni için geldik. Onun imza şeyine geldim ama onunki yarınmış. Gelmişken hem kitap alanında da dolaşayım. Benim ilgimi çeken kitaplar olursa onlardan alayım diye. Hem imza töreni için hem de araştırma türü şeyler kitapları seviyorum ben. Aşk romanlarını okumayı seviyorum. E kendim aşk adamı olduğum için soyadım da zaten âşık benim. Ondan geldim” (K3 görüşme

kayıtları, 2022).

“Festivale Gemlik'ten katılıyorum. Daha çok çocukları işte kitap şeyi olduğu için kitap alışkanlığını edindirmek adına her sene katılıyorum” (K5 görüşme kayıtları, 2022).

“Gemlik'ten katılıyoruz. Katılma amacımız kitapları, yazarları görmek, çocuklara kitapları sevdirmek, iki çocuğum olduğu için onlarla güzel, keyifli bir gün geçirmek, hava da güzel olunca” (K6 görüşme kayıtları, 2022).

“İstanbul'dan. İstanbul'dan katılıyoruz. Tesadüfen buradan geçerken gördüm. Yani kitapları, alacağımız bir şey var mı? Eksik bir şey var mı diye geldik” (K8 görüşme kayıtları, 2022).

“Festivale buradan katılıyorum. Katılmadaki amacım da işte buradaki Cem Say'ı internetten yakından takip ettiğim için aynı zamanda işte yapay zekâyla ilgim olduğundan dolayı geldim. Bir de Cem Say'ın kitabını aldım şimdi imzalatcam” (K9 görüşme kayıtları, 2022).

“Buradan. Gemlik'ten katılıyorum. Kitap bakıyorum işte. Yani uygun kitap bulursak. Bir sürü kitap var ama fiyatlar yüksek yani emekli için, altmış lira, yetmiş lira bir kitaba vermek biraz pahalı” (K10 görüşme kayıtları, 2022).

“Gemlik'ten. On üç yaşında kızım var. Kitap almak için. Hem de o Mine Hanım'ı (Mine Söğüt) sevdiği için onun için yani. Yani Mine Hanım'ı dinlemek için onun söyleşisine katılmak için ve çocuklarıma kitap bakmak için geldim” (K11 görüşme kayıtları, 2022).

“Erkek arkadaşım ile birlikte bu festivale denk geldik ve şu an dolaşıyoruz, geziyoruz. Kitaplara bakıyoruz. Ben Eskişehir'den geliyorum. Dediğim gibi erkek arkadaşımın yanına geldim katılma amacım da kitaplara ilgim olduğu için bir gezmek istedim, dolaşmak istedim.” (K12 görüşme kayıtları, 2022).

“Festivale Gemlik'ten katılıyorum. Katılma amacımız bir; yazarlarla tanışmak iki; yeni kitaplar almak diyebiliriz” (K13 görüşme kayıtları, 2022).

“Gemlik'ten. Ben zaten Gemlik'te yaşıyorum. Burada çalışıyorum. Gemlikliyim. Katılma amacım şimdi böyle bir festival ilk defa oldu Gemlik'te. Yani geçen sene de olmuştu ama önemli yazarların geldiği herkesin bildiği, tanıdığı gazetecilerin yazarları geldiği bir festival ilk defa oldu. Kitap fuarı ilk defa oldu. O yüzden katıldım. Yani başka yerlerdeki gitmişim ama Gemlik'te olunca tabii ki ilgi gösterdim” (K15 görüşme kayıtları, 2022).

“Gemlik’ten katılıyorum. Merak ettiğim yayınları ve kitapları inceleme fırsatı bulabileceğimi düşündüğüm için katıldım.” (K14 görüşme kayıtları, 2022).

“Ben genelde taa Kadıköy’e gidiyorum. İzmir’e gidiyorum. Dünya’nın öte ucuna bile etkinlik takip etmeye gidiyorum. Mesela Bursa Senfoni için Kütahya’ya gittim. Evimin alt sokağına gelmişti gitmedim. Çünkü Gemlik’teki şeyleri pek takip etmiyordum. Gemlik’teki insanları, ortamları, kişileri sevmiyordum. Ama bu festivale öyle olmadı. Hem festivali düzenleyen Çağrı Bey’i çok severim. Geldim baktım ortamlar bıraktığım gibi değil. Ortamlar değişmiş, insanlar değişmiş. Ortam huzur dolu. Daha değişik. Hemen evimin alt sokağı zaten burası. Her gün geliyorum. Sevdığım yazarlar geldi Erdal Atabek falan. Gelen yazarlarla öğrencilik anılarım var. Onlara onları paylaşıyorum eski bir tanıdık gibi. Daha hoş oluyor onların da çok hoşuna gitti. Yazarlarla dostluklarımı tazeledim.” (K19 görüşme kayıtları, 2022).

“Gemlik’ten katılıyorum. Hem öğretmenim hem anneyim. Çocuğumla geldik. Çocuklar için gösteri vardı onun için geldik. Bir de çocuklara şimdiden kitabı, edebiyatı sevdirmeliyiz diye düşünüyorum. Ayrıca benim de edebiyata, kitaplara, yazarlara, ilgim var. Hepsi şuan var burda. Böyle bir imkân bulmuşken kaçırmak istemedim” (K20 görüşme kayıtları, 2022).

Edebiyat festivali katılımcılarının festivale katılma motivasyonları çeşitlilik içermektedir (Weber, 2018, s.72). Sözcüklerin Rotası Kitap Limanı Edebiyat Festivali katılımcıların katılım motivasyonları bu görüşü destekler niteliktedir. Katılımcıların motivasyonları şu şekilde sıralanabilir; *“kitaplara, edebiyata, yazarlara ilgi, çocuğu olan aileler özellikle çocuklara küçük yaşta edebiyatı sevdirmek, kitap okuma alışkanlığı edindirme ve ailecek edebi atmosferde hoşça vakit geçirme”*.

6.3.2. Edebiyat Festivali Katılımcılarının Edebiyat Festivallerine Atfettikleri Kalite ve Değer Algıları

6.3.2.1. Festival Programı ve Program Akışı

Çeşitli görüşlere ve bakış açılarına erişim katılımcıları edebiyat festivallerine çeken en önemli unsurlardan biridir (Weber, 2018, s.6). Bu anlamda edebiyat festivallerinin programı ve program akışı festival katılımcılarına açık olması ve farklılık barındırmasıyla çekici bir unsur haline gelmektedir.

“Normal yani öyle bir şaşaalı değişik bir şey yok. Çok öyle abartılı bir şey de yok. Gelen yani bizim istediğimiz yazarlar yok yani hep şöyle diyeyim biraz belli bir tarafın görüşlerini şey yapan yazarlar hepsine yani. Hani Gemlik'te de başka bir yazarı beklemek biraz abes olur ama ha böyle olmamalı yani. Eğer bir etkinlik yapıyorsa burada. Her yazarı, her taraftan, her kesime hitap eden yazarları çağırmak lazım. Öyle belirli bir kesimi çağırıyorsan işte böyle sönük kalır” (K10 görüşme kayıtları, 2022).

“Program akışı gayet iyi. Her güne bir şey koymaya çalışmışlar ve geliştirmişler.10 gün boyunca dolu dolu yani. Ondan çok beğendim” (K9 görüşme kayıtları, 2022).

“Gayet düzenli ve sistematik görünüyor. Program akışını gösteren bir kılavuz var. Şu cumartesi pazara da var sanırım. Belki hafta sonu söyleşilere katılırım. Böyle bir kılavuz da gayet yardımcı oluyor bizim açımızdan en azından” (K12 görüşme kayıtları, 2022).

“Katıldığım süre boyunca program akışını beğendim. Söyleşi yapılan alan ve sergiler birbirine yakın olduğu için tüm programa erişilebilirlik kolay. Bir de çocuk, yaşlı, genç, kadın, üretici herkese yer verilmiş programlarda. Tabi ben en çok çocuk etkinlik alanına ilgi gösterdim. Malum çocuklarla geldim” (K14 görüşme kayıtları, 2022).

“Program akışı güzel. Onu her gün günlük bilgilendiriyorlar yani. Instagram'dan takip ediyorum; Söyleşileri, kim geliyor, ne zaman geliyor, işte ne hakkında konuşacak. Onunla ilgili bir gün öncesinden Instagram'dan bilgilendirme koyuyorlar. Bir de şeyde giriş bölümünde de genel bir liste vardı zaten düzenlenmiş. İşte mesela yazarların imza günlerini, saatleri veya etkinlikleri. Başka. Etkinlikler oldu çocuklar için. Şimdi ben güzel evet çocuklar için bir felsefe atölyesi vardı. Bir de Samet Erkin sihirbazlık gösterisi yaptı. Onlar güzeldi tabii. Oluşma saatleri genelde akşam saati. Hani iş çıkışı insanların gidebileceği saatlerde. Ama öğle vakti olanlar da vardı. Onlara mesela gidemedim ben ama onları da herhalde yazarların programlarıyla alakalı o şeyi sevdim yani genelde saat yediden sonra olmasını” (K15 görüşme kayıtları, 2022).

“Çok keyif alarak dolaştık. Daha yeni geldim. Bir şey diyemeyeceğim çünkü haksız yorum da yapmak istemiyorum. Evet. Güzel. Çok gezilesi bir yer yapmışlar. Şu ana kadar; hoş. Yani şey olarak atmosfer olarak güzel bir ortam.

Denizin kıyısı. Daha güzel yani. Kesinlikle.” (K3 görüşme kayıtları, 2022).

“Yani güzel gelen yazarlar, söyleşiler. Ay dedim ya birkaç gündür var ama ben bugün ilk defa geldim. Çünkü çok fazla vaktim olmuyor. Bütün gün ev işi malum. Bugün çıkabildim ancak. Ama çok iyi oldu. Çocuklar da etkinlik alanında boyamalar yaptılar. Kitaplar satın aldılar. Ayraçlar çok çeşitliydi. Onlardan da aldık. Hmm. Yani çok beğendim” (K20 görüşme kayıtları, 2022).

“Yani tam olarak inceleyemedim. Ama bugün ilgimi çeken bir edebiyatta kadın ve aşk konusu vardı. Güzel bence güncel konular olmuş. Herkesin katılabileceği dün çocuklar için sihirbaz gösterisi vardı. Gayet iyiydi bence. Herkesin gelebileceği, katılabileceği, ilgisini çekebileceği bir program olmuş. Özellikle çocuklara yer verilmesi. Yine burada boyama alanlarının olması falan gezenlerin dinlenmek için böyle keyifli vakit geçireceği alanlar olmuş, çocuğu olan aileler için güzel olmuş yani” (K6 görüşme kayıtları, 2022).

“Yani aslında böyle yazarların oraya koyulması ve hemen yanında söyleşi olması güzel. Hoşuma gitti. Yakın, güzel bence. Gemlik için değerli, hoş. Güzel düzenleme yapılmış yani” (K7 görüşme notları, 2022).

Program ve program akışına yönelik hemen hemen tüm katılımcılar olumlu dönütler vermiştir. Her güne farklı etkinlikler konulmuş olması, festivalde kadınlara yer verilmiş olması, çocuk etkinlik alanının olması, çocuk felsefe atölyesinin olması ve çocuklara özel gösterilerin olması, söyleşi salonunun stantlara yakın olması, program akışını gösteren broşürün katılımcılara verilmesi, günlük olarak sosyal medyadan program akışının duyurulması ve festivalin deniz kenarında olması katılımcıların program akışına yönelik düşüncelerini olumlu yönde etkilemiştir. Bu konuda sadece 1 katılımcıdan (K10) olumsuz dönüt alınmıştır. Katılımcı 10 festivale davet edilen yazarların her kesime hitap edecek yazarlar olması gerektiği yönünde dönüt sağlamıştır.

6.3.2.2. Festivalde Hatıralık Eşya Bulundurulması Durumu

“Şimdi hatıralık eşya vardı ama hani ben çok ilgi göstermedim. Çünkü oraya hani kitaplara bakmaya geldim. Orada bardak ne bileyim süsler, afişler bilmem hani çok ilgimi çekmedi benim. Zaten kitap bakmaya gittiğim için stantların hani o tarz şeylerle dolu olmasını da ben pek sevmiyorum. Onlara yer ayrılmasın. Onun yerine daha farklı şeyler konulabilir. Daha çok kitap konulabilir. Yani tamamen edebiyata adayabilirler.” (K15 görüşme kayıtları, 2022).

“Festivalde en başta belediye belediyenin hatırasını aldım. Belediye hediye olarak vermiş ama satın alacağım şeyler de var. Birazdan dolaşıp alacağım onlardan. Böyle küçük objeleri seviyorum ben. Evimde de çok buna benzer bir şeyler var. Buzdolabı magneti. Bir de Mustafa Kemal Atatürk’ün imzası var yukarıda ve Gemlik. Yani Gemlik. Hepsi bir arada” (K3 görüşme kayıtları, 2022).

“Girişte Gemlik Belediyesi'nin sanırım magnetleri vardı. Hediye olarak aldık. Kitap aldık. Onun dışında ücretli kitap ve kitap ayraçları aldık.” (K6 görüşme kayıtları, 2022).

Ben aldım. Gemlik'in şeyini aldım Rozeti mi oluyor? Magneti var. Çocuk kitabı vardı.

O kitabı aldım. Mahalledeki çocuklara okuyacağım bu kitabı (K4 görüşme kayıtları, 2022). *“Şey vardı orada galiba. Bir böyle anahtarlıklar vardı. Çok da bu tarafa gitmedim.*

Anahtarlık gördüm. Hatıra eşya onlar var. Kitaplar var. Kitapta bir hatıra olmaz da. Anahtarlıklar var.” (K8 görüşme kayıtları, 2022).

“Kitap almayı düşünüyorum. Aynı zamanda girişte de 29 Ekim amacıyla hediyeler veriliyor. Hoşuma gitti bu hediyeler” (K12 görüşme kayıtları, 2022).

Yiyecek ve hediyelik eşyanın festival değerine etkisi Mitchell vd.'nin (2000) çalışmasında ortaya çıkan bulgulardandır. Bu festivalde de katılımcıların görüşleri çeşitlilik gösterse de çoğunluğun festival alanında bulunan stanttaki hediyelerden aldığı ve bu durumdan memnun oldukları anlaşılmaktadır.

6.3.2.3. Festivalde Yiyecek ve İçecek Bulundurulması Durumu

“Göremedim. Olması gerekiyor ama yani yöresel yemekleri falan da şey yapabiliyor ya bu sayede onlar da sergilemiş olurlar. Gelen insanlar çocuklar da açlar da karnını doyurabilir yani aperatif bir şeyler de olabilirdi yani” (K3 görüşme kayıtları, 2022).

“Görmedim. Olmamalı da bence ya. İçecek hele hiç olmaz da yemeği bilmiyorum yani belki” (K4 görüşme kayıtları, 2022).

“Vallahi görmedim. Yok. Her yeri de gezmedik açıkçası. Olsun. Olabilir yani yiyecekler falan. Olabilirdi yani. Çünkü çocuklu aileler için. Hemen acıktıkları için (çocuklar) biz kendimiz yanımıza bir şeyler getirdik. Hani burada da olabilirdi” (K6 görüşme kayıtları, 2022).

“Simit var içeride de var. Başka bir şey görmedim. Böyle edebiyat festivallerinde yani yer imkânı varsa kahve ikramı olabilir. Kahve, çay standı olabilir ikram olarak da olabilir. Belki ama suiistimal edilebilir ama kahve olabilir” (K8 görüşme kayıtları, 2022).

“Hayır olması gerekirdi ama. Çünkü Gemlik'in tanıtımıyla alakalı biraz da öyle diyeyim. Dışarıdan misafirler gelmişti en azından Gemlik zeytini stantları olabilirdi. Zeytinyağı olabilirdi. Tanıtım amaçlı bunlara yer verilebilirdi. O yönde de eksiklik gördüm” (K16 görüşme kayıtları, 2022).

“Festivalde yiyecek içecek şimdi şöyle bir şey. Bu Nasıl desem. Yani festival zaten Zeytin Dalı Meydanı'nda oluyor. Hemen iki adım yanında da hem kafe hem restoran var. Bence yani yiyecek içecek festivalin içinde satılmasına gerek yok. Görmedim ama hani hemen yanlardan hemen bir iki adım öteden alınabilir” (K17 görüşme kayıtları, 2022).

Katılımcıların edebiyat festivallerinde yiyecek ve içecek bulundurulması ile ilgili görüşleri ikiye ayrılmaktadır: Birinci görüş; festivalin kitaplara ve edebi ortama ait bir festival olması sebebiyle yiyecek ve içeceğin bulundurulmaması gerektiği yönündedir. İkinci görüş; geleneksel yiyeceklerin veya aperatif yiyeceklerin (özellikle simit gibi) ve sıcak içecek standının olması gerektiği yönündedir.

6.3.2.4. Katılımcıların Talepleri

“Halka daha iyi duyurulması, halkı cezbedecek buraya çekebilecek etkinliklerin de olması. Sadece bir kitap satmak veya bir kitap tanıtmak dışında da bir şeyler etkinlik olsa daha iyi olur yani. Teklif gelse ben fahri para talep etmeden çıkıp çalarım. Gidip başkalarına para veresiye kendi halk yerel insanlarını sahneye çıkarıp onları halka bence daha iyi yani. Değilse git parayı ver başka yerden profesyonel adam getir çaldır söylettir. Olay bu değil. Halkla bazı şeyleri paylaşmak gerekir” (K3 görüşme kayıtları, 2022).

“Birazcık daha fazla stant olsun. Galiba daha güzel olabilirdi çünkü hani iki tane üç tane bana göre yayınevi var. Diğer bazı şeyler hani daha böyle güncel konular var. Hani böyle Can yayınları yapıyor. İş Bankası falan güzel ama biraz daha büyük yayınevi olsa tabii daha güzel olabilirdi. Fazla yayınevi de. Yani çünkü dediğin gibi herkese hitap ediyor. Ama bazı şeylerde geçti bizden herhalde. Hep böyle çocuk kitabı, belgeseller, romanlar falan olunca istediğimiz kitap yayınevleri çok az. O yüzden yani. Artık çocuklara yönelik çalışmaların olması da bence bir yandan güzel tabii güzeldir. Biraz daha fazla olsaymış daha güzel olabilirmiş” (K4 görüşme kayıtları, 2022).

“Yani çok aklıma gelmiyor ama telefon kullanımı cep telefonu, oyunlar, sosyal medya. Belki onlarla ilgili de bir seminer tarzı bir şey verilebilirdi. Çocuklara yönelik böyle. Çünkü hepimizi çepeçevre kuşatmış durumda yani.” (K6 görüşme kayıtları, 2022).

“Fiyatlar daha ucuz olmalı. Bence daha çok yayınlarla ilgili biraz. Onda bir sıkıntı var. Orada bir kitaba baktık; beş yüz TL yazıyor. İnternette baktık. İki yüz TL yazıyor O biraz sıkıntılı. Ona eleştiri getiriyorum, yayınevini söylemeyeyim. Gerek yok yayınevine. Orada öyle bir sıkıntı var. Festivalde hani belki küçük çaplı olduğu için belki pahalıdır ama ya insanlar internetten açıp baktığı zaman buradan almayabilirler. Çünkü artık sosyal medya her tarafta insanlar eve gidip bakarsa bir de morali bozulabilir. Festival onlarda kötü anı kalabilir” (K8 görüşme kayıtları, 2022).

“Yani eklemek veya değiştirmek istediğin bir şey yok. Sadece bu yayınevlerinin sayısı artarsa daha güzel olur” (K9 görüşme kayıtları, 2022).

“Daha çok ve daha farklı yayınevi gelsin istiyorum. Daha çok söyleşiler

olsun. Ben emekliyim işim gücüm yok. Buraya her gün geliyorum. Ne kadar çok olursa benim gibiler için o kadar iyi olur” (K11 görüşme kayıtları, 2022).

“Açıkçası sadece kültür, sanat konusunda kitap, edebiyat ile sınırlı kalmayıp sinema da eklenilebilir. Sonuçta sinema sanırım duyduğum kadarıyla ilk defa Gemlik Film Festivali bu sene yapıldı ve onun da devamının gelmesini ve sıklıkla üzerine düşünülmesi gerektiğini düşünüyorum” (K12 görüşme kayıtları, 2022).

“Daha fazla kitap daha fazla yayınevi istiyorum. Bir de yazarlar daha çok tanındık yazar olursa daha iyi olur” (K13 görüşme kayıtları, 2022).

“Yani etkinlik olarak sadece güncel kitaplar vardı mesela. Bu güncel kitapları biz artık şeyden de bulabiliyoruz. Hani internet üzerinden de bulabiliyoruz. Kimi festivallerde işte fuarlarda şey oluyor. Sahafları da sahaf bölümleri oluyor. Hani bizim basımı olmayan piyasada olmayan kitapları da oradan bakıp bulabiliyoruz. Mesela bir sahaf bölümü yapabilirlerdi” (K15 görüşme kayıtları, 2022).

“Eklemek istediğim derken hani şöyle katılan firmalar artırılabilir. Bir de biraz daha fiyatlar hususunda çünkü kitap fuarı tabii her şey pahalı ama kitapları da biraz pahalı buldum açıkçası. Çocuk kitapları da çok pahalıydı” (K16 görüşme kayıtları, 2022).

“Açıkçası her şey çok pahalı. Sadece 2 çocuk kitabı alabildim. Bir de ayraç. Bence böyle bir etkinlikte fiyatlar daha uygun olmalı. Madem bir etkinlik var kitap var alabilmeliyiz ki mutlu ayrılabilelim. Bir de çocuk etkinlik alanında bir veya iki görevli olabilir. Neticede çocuk bunlar. Bir de bir türlü aracımı park edecek yer bulamadım. Buna da bir çözüm bulunursa çok iyi olur. ” (K20 görüşme kayıtları, 2022).

“Yazarlarla söyleşideydik. Konserin provası yapılıyordu. Sesler birbirine karışıyordu. Yazar orda susmak zorunda kaldı. Bu düzenlenirse çok iyi olur. Etkinlik olarak da daha çok yazarın ve yayınevinin gelmesini istiyorum. Bir de yaz mevsiminde yapılırsa katılım daha çok olur” (K19 görüşme kayıtları, 2022).

Değiştirmek veya eklemek istedikleri etkinlikler sorusuna cevap veren katılımcıların taleplerine bakıldığında; 13 katılımcı talepte bulunmuştur.

- 6 katılımcı görüşü daha fazla yazar ve yayınevi istedikleri yönünde,
- 3 katılımcı çocuk etkinliklerinin artırılması ve etkinlik

alanının daha donanımlı hale getirilmesi yönünde,

- 3 katılımcı kitap fiyatlarının çok yüksek olduğunu; bir festival ortamında fiyatların daha uygun olması gerektiği yönünde,
- 1 katılımcı yerel sanatçılara ve yazarlara daha çok yer verilmesi yönünde,
- 1 katılımcı festivalde bulunan kitapların her yerde bulunabilecek türde kitaplar olduğunu; edebiyat festivallerinde sahaf bölümüne ait bir standın olması yönünde,
- 1 Katılımcı filmin de bu festivallerde yer alması gerektiği yönünde,
- 1 katılımcı festival programının daha çok kitleye ulaşması gerektiği yönünde,
- 1 katılımcı festivalin mevsim olarak yaz mevsiminde gerçekleştirilmesi yönünde
- 1 katılımcı festival alanında otopark sorununun çözülmesi yönünde ve
- 1 katılımcı ses düzeneğinin daha profesyonel bir şekilde yapılması yönünde talebi olmuştur.

6.3.4. Edebiyat Festivali Katılımcılarının Festivalde Aldıkları Doyum ve Festival Sadakati Arasındaki İlişki Durumu

K3 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Yapılan iş elbette güzeldir, beğendim. Güzel olması gerek. Kusur var mıdır? Vardır. Her şeyde baktığın gözle hissettiğin duyguyla ilgili insanları veya başka bir şeyleri değerlendirirken o nasıl güzel görüyorsan, görmek istiyorsan öyle değerlendirebilirsin. Kötülük arıyorsanız kötü o kadar çok ki. Hani derler ya Anadolu'da kötüyü anam da doğuruyor. Önemli olan iyi insan olabilmek diye bir laf var. Hani iyi insansan, iyi görmeye istiyorsan iyi gözle bakarsan iyidir muhakkak.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Tabii katılırım. Seve seve gelirim. Hatta orada söyleşi salonunda bağlamayı alıp gelip iki tane türkü söylerim. Ne olacak yani? Katkı sağlamayı severim ben de böyle şeylere. Çünkü Türkiye'nin değişik illerinden çocukları toplayıp yörem halk oyunlarını öğretip yarışmalara götürdüm ben. Harmanladım. En azı elli beşinde*

benim öğrencilerim var. Hala diyalogda yirmi iki yıl oldu emekli olalı ama hala o çocuklara benim diyaloglarım var. Kesmedim. Umutlarımı yani onlarla selamımı kesmedim.”

K4 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir *“Doyum aldım. Çünkü Gemlik biraz diğer şehirlerden uzak. Yani kitap fuarı olunca başka yerlere gitmek zor oluyor. Burada olunca güzel yani. Değerli. Gemlik’te olması güzel böyle şeylerin. Gemlik küçük bir yer. Hele üniversite öğrencisinin yapacağı hiçbir şey yok. O yüzden böyle şeylerin sıklıkla olması lazım ki biz de eğlenelim.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Katılımı tabi. Geçen sene de katılmışım. Yine olsa yine giderim yani.”*

K6 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Tabii ki de aldım. İlçede böyle bir etkinliğin olması çok güzel ve bence değerli. Ya özellikle yazarların gelmesi buradaki öğrenci profili açısından çok güzel. Yazarları görme şansları oluyor yani.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Katılımı zaten her sene kitap fuarlarına gidiyoruz. Zaten Bursa ’dakilere de katılıyoruz. Yani kitapların içinde gezmek, onları alıp incelemek, dokunmak dijital olan şeyler bunu yerini tutmuyor. Kitap farklı bir dünya.”*

K7 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Yeteri kadar doyurucu bence. Bayağı çok yayınevi var. Çok yayınevi var. Bol kitap var yani. Yeteri kadar ilgimi çekti o açıdan.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“İstanbul’dan da olsa katılımı. Bir kere yeri güzel. Deniz kenarında olması. Küçük kalabalık olmaması. Sakin olması ve gezmesinin kolay olması.”*

K8 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Bence harika, güzel. İnsanlara yakın olması da ayrı güzel. Genelde Bursa merkezde oluyor kitap fuarı. Burada da olması güzel. Tabii küçük çaplı ama yeterli bence. Gayet iyi.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Tabii tabii. Katılımı yani yakın zaten.”*

K9 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Yani Gemlik ve çevresinde insanların ne kadar kitap okuduğunu veya*

okuyabileceğine baktığımız zaman böyle bir şeyin yapılması gerçekten bir velinimet mi denir o tarz bir şey yani. Gerçekten çok değerli benim için.”

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Yani üçüncü senesi mi, dördüncü senesi mi ne? Tam hatırlamıyorum ama her birine katıldım. Bundan sonra yine katılırım.”*

K10 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Şöyle doyum almadım. Bu seferki daha sönük geçti. Öncekiler şu ilerdeki meydandaydı. O çok daha. Bir önceki çok büyüktü. Ya bunun en az beş misli diyeyim sana. O çok daha kalabalıktı. Çok daha yayınevi vardı. Ama bu sefer niye böyle oldu? Alan küçük herhalde.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Ya benim için sorun yok. Her gün olsun. Her gün gelirim.”*

K12 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Açıkçası çok değerli buluyorum. Halkımızın özellikle Gemlik halkının böyle bir etkinliğe çok ihtiyacı var. İnsanların kültürlenmesi, bilinçlenmesi ve belli başlı konularda bilinç edinip onu yeni nesillere aktarabilmesi açısından böyle bu tür etkinlikler gayet güzel ve olağan.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Tekrar festivale katılmayı düşünürüm. Eğer ilgimi çeken bir yazar, sanatçı, şair olursa hiç kaçırmam.”*

K17 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“36 yazardan 7-8 tanesi tanıdık geriye çok tanıdık değildi. Doyum olarak çok yeterli değildi.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Bir daha yapılırsa katılırım.”*

K15 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Bence çok değerliydi. Çünkü ilk defa oluyor. Yani hani daha iyi olabilir mi? Olabilir. Eksikleri var mı? Evet, olabilir ama ilk defa olması ilk defa bu yazarları Gemlik’te görmek, bu gazetecileri*

Gemlik’te görmek yani çok güzel bir iş yapmışlar bence. Ben çok memnun kaldım bu konuda. Bu düzeyde bir kitap fuarı hiç olmamıştı Gemlik’te daha önce de dediğim gibi. Yani bir ilk olması açısından. Değerliydi ve güzeldi.”

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Şimdi zaten*

bir kitapsever olarak katılırım. Hiçbir şey olmazsa sadece gezip görmek için katılırım. Hani yeni çıkmış kitaplara bakmak için bile katılırım. Ayrıca o yazarların ya da gazetecilerin söyleşilerine katılmak, onlardan imza almak için. Birkaç yazar, sevdiğim yazara da gittim, imza aldım. Yani Bu yüzden katılırım onlara. Canlı görebilmek, birebir de hani soru sorabilmek.”

K14 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Festival benim için yeterliydi ancak kızımın katılım sağladığı için çocuk etkinlik alanının yetersiz buldum.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Tekrar katılım sağlarım. Bence bu gibi etkinlikler; sevdiğim yazarlarla tanışma fırsatı yakalamak ve birçok farklı kaynağı incelemek açısından oldukça yararlı.”*

K16 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Yani yüzde yüz aldım diyemem ama tabii ki böyle ufak bir ilçeye göre iyi. Daha önce olmaması olmuyordu bu tarz etkinlikler bu sene yapılması bile bayağı ilerlemişlik göstermiş.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Katılırım tabii ki. Geçen sene de katıldım. Bu sene de katıldım. Geçmiş festivallerle karşılaştırma kıyaslama yapmak için de olsa katılırım. Kendimce alışveriş için de katılırım.”*

K16 tarafından festivalden alınan doyum sorusuna verilen cevap şu şekildedir: *“Çok değerli buldum. Daha da böyle artmasını, geliştirilmesini, istiyorum. Ben bu festivali, fuarı neyse Gemlik’te bir milat olarak kabul ediyorum. Çünkü Gemlik’te hiç böyle şeyler yoktu. Küçük bir çadır kuruyorlardı. Kardeşim burası deniz kenarı. Denizin kendine göre bir kültürü var. İlk defa Gemlik’le uyuşan, insanların entelektüel kafasını geliştirebilecekleri bir ortam oldu.”*

Festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya aynı katılımcı: *“Tabi tabi. Aylar öncesinden hazırlık yaparım yani. Çünkü arkadaşım düzenliyor o haber veriyor bana. Ona göre hazırlık yaparım. Programımı ona göre düzenlerim. Önceliği buna veririm. Benim her günüm dolu.”*

20 katılımcıdan 15 katılımcı yeterince doyum aldığını ancak şuan ki festival programına eklenmesi gereken noktalar bulunduğunu ifade ederken 4 katılımcı yeterince doyum almadığını 1 katılımcı ise çocuk etkinlik alanını yetersiz bulduğu için yeterince doyum almadığını ifade etmektedir. Ancak festival sadakati doğrultusunda sorulan soruya bütün katılımcılar tekrar katılım göstereceklerini ifade etmektedir. Doyum alan katılımcılar kesin bir dille katılacaklarını ifade ederken yetersiz bulan katılımcılar sadece katılım göstereceklerini belirtmektedir.

Festival organizatörü ile de festival bittikten bir hafta sonra görüşme yapılmıştır.

Tablo 6.1. Araştırmada festival organizatörüne yönelik kullanılan soru seti

Sıra	Soru
1.	Festival katılımcılarının profili ve sayısı nedir? Bu sayılardan memnun musunuz?
2.	Ziyaretçilerden gelen dönütler ağırlıklı olarak ne yönde? Olumlu ve olumsuz dönütlere örnek verebilir misiniz?
3.	Etkinlik yelpazesini yeterli buluyor musunuz?
4.	Festival katılımcıları yerel ağırlıklı mı yoksa il dışından mı? İl dışından tatmin edici katılım oluyor mu?

Festival organizatörü kendisini: “47 yaşındayım. On sekiz yıldır belediyede sosyal, kültürel birçok proje yürüttüm. Onlardan biri de Kitap Limanı oldu. Buradaki görevim de koordinasyon oldu” şeklinde tanıtmıştır.

1. Soru: Festival katılımcılarının profili ve sayısı nedir? Bu sayılardan memnun musunuz?

“Türkiye ortalamasını yakaladık. Yirmi beş, otuz bine yakın ziyaretçimiz oldu. On bine yakın kitap satışı gerçekleşti. Ziyaretçi profili her görüşten insan geldi. Stantlarda her görüşe yer verdik. Söyleşilerde bu yöndeydi. Böylece katılımcılar da her çeşit çeşitti. Yediden yetmiş her yaştan katılımcımız vardı Aslında kapsamlı olarak ilk festivalimizdi.”

2. Soru Ziyaretçilerden gelen dönütler ağırlıklı olarak ne yönde? Olumlu ve olumsuz dönütlere örnek verebilir misiniz?

“Olumsuz hiçbir şey duymadım. Bir aileden çok olumlu bir dönüt aldık. Bir anne ‘normalde hiç kitap okuyan biri değilim; ama bu festivale her gün geldim. Ve kitaplar aldım. Bu festival sayesinde kitap okuyorum artık’ dedi. Bir yazarın söyleşiye katılamaması üzerine çok üzülen bir çift bizimle üzüntüsünü paylaştı.

Kültürel etkinliklerin etkilerinden biri de insanların bu festivallerle sorgulamaya başlaması arkadaşlarını, çevresini ve kurumlarını bir vatandaşımız tarım politikaları için Ali Ekber Yıldırım ve Sencer Solakoğlu gelmişti. İlçe zeytininin ve tarımın önemini anlattılar. Ancak zeytin borsası yönetici ve üyelerini göremediğini sorguladı. Zeytin tarımının önemini fark ettiğini belirtti.”

3. Soru Etkinlik yelpazesini yeterli buluyor musunuz?

“Ben her şeyi kolay kolay beğenemiyorum. Kütüphaneler yaşayan organizmalardır. Festivallerin de öyle olmasını istiyorum. Yazın atölyelerinin sayısını arttırmayı istiyorum. Çocuk etkinlik alanlarını daha aktif hale getirmek istiyorum. Mevsim olarak da festivali yaz mevsimine almayı düşünüyorum. Gençlere yönelik de atölyeler açmayı düşünüyorum. Animasyon, illüstrasyon gibi miknatislar bulmayı düşünüyorum. Çünkü gençleri bu festivallere, bu edebiyat festivallerine çekmemiz gerekiyor.”

4. Soru Festival katılımcıları yerel ağırlıklı mı yoksa il dışından mı? İl dışından tatmin edici katılım oluyor mu?

“Bunu tam olarak ölçemiyoruz. İlçe dışından katılımcılarımız oldu tabii tatmin edici değildi. Amacımız bu kültürel hareketi önce yerelde yaymak. Daha sonra dışarıya yaymak. Tabii ekonomik artışlar yüzünden satış olarak değil de etkinlik bazlı bakmak durumunda kaldık son fiyat artışlarından dolayı.”

Festival organizatörü ile yapılan görüşme neticesinde; organizatörün gelecek festivaller için kaliteyi ve değeri artırmaya yönelik planlarının olduğu anlaşılmaktadır. Böyle bir çalışmaya izin vermeleri ve çalışmaya aktif olarak katılmaya gönüllü olmaları da bu görüşü desteklemektedir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç ve Öneriler

Türkiye sahip olduğu coğrafik unsurlarıyla bir destinasyon markasını oluşturmaktadır. Etrafının denizlerle kaplı olması, kaplıcalar, şifalı sular gibi yer altı ve yer üstü zenginliklere sahip olması, kanyonlara ve yüksek dağlara sahip olması, sahip olduğu iklimin yıl içerisinde turizmin birçok ihtiyacına cevap verebilecek nitelikte olması Türkiye’de turizmin canlı olmasını sağlamaktadır.

Ancak turizmin sürekliliği için yukarıda sayılan doğal güzellikler ve uygun şartlar yeterli değildir. İnsanların yıllarca biriktirdiği ve nesilden nesile aktardığı, insanları bir arada tutmayı sağlayan dini, tarihi ve kültürel değerlerle doğal güzelliklerin varlığı desteklenmelidir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye köklü bir geçmişe sahip olması, birçok dini mensuba ev sahipliği yapması, birçok etnik kültürü barındırması Türkiye’yi bu değerlerin festivaller yoluyla desteklenmesini, turizme katkıda bulunmasını ve kültürel değerlerin aktarılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu durum Türkiye için turizmi belli dönemlerde değil yıl boyunca devam eden bir gelir kaynağı haline getirmektedir.

Turizmin pazarlanması turizmin sürekliliğinde büyük bir öneme sahiptir. Bu noktada pazarlama unsurlarından biri eksik olduğunda var olan festivaller (etkinlikler) çok kaliteli ve çok iyi olsa bile onu tanıtmak ve bilinirliğini sağlamak mümkün olmayacaktır. Böyle bir durumun gerçekleşmemesi için öncelikle; festivallerin katılımcılarının ihtiyaçları doğrultusunda üretilmesi gerekmektedir. İkinci adım olarak katılımcıların satın alabileceği bir şekilde fiyatlandırılmalıdır. Daha sonra o festivallerin tanıtımı yapıp katılımcılara sunulmalıdır.

Gemlik sahip olduğu coğrafi özellikler ile bir destinasyon markası oluşturabilen bir ilçedir. Küçük, sahil kenarı ve yeşil doğanın burada çokça yer alması Gemlik’i değerli kılan coğrafik etmenlerdir. Ticaret hacminin olması, pek çok sanayi koluna ev sahipliği yapması ve deniz yolu taşımacılığında önde giden merkezlerden olması Gemlik’i önemli kılan diğer etmenlerdir. Ancak bu özellikler Gemlik’in tanıtımı için yeterli olmamaktadır. Yıl içerisinde Gemlik’te birçok kültürel etkinlik düzenlenmektedir. Uluslararası Karate turnuvası, kısa film yarışmaları, açık hava sinema günleri, korolar ve müzik festivalleri ve edebiyat festivalleri bunlardan bazılarıdır. Bu festivallerin desteklenmesi şehrin tanıtımında

ve bir kültürel destinasyon haline gelmesinde büyük bir öneme sahiptir. Bu durum festivallerin devamlılığı ve kalitesini artırmaya yönelik çalışmaların gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Bu çalışma ile edebiyat festivali bağlamında Gemlik'te gerçekleştirilen Gemlik Kitap Limanı “Sözcüklerin Rotası” Edebiyat Festivali katılımcılarının festival deneyimlerine derinlemesine odaklanılmıştır. Katılımcıların bu festivale ilişkin kalite ve değer algılarını ortaya çıkarmaya yönelik sorular yöneltilmiştir.

Çalışmanın bulguları edebiyat festivali katılımcılarının katılma amaçları yönünden Weber'in (2018) yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir. Katılımcıların katılmasında rol oynayan motivasyon kaynakları çeşitlilik göstermektedir.

Festival programı ve program akışına yönelik bulgular Doğrul vd.'nin (2015) çalışmasının bulguları ile örtüşmektedir. O çalışmada festival başarısının en önemli kriteri festival programının iyi bir şekilde planlanması olarak ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma bulguları arasında katılımcıların ailecek edebi ortamda hoşça vakit geçirme isteği yer almaktadır. Bu durumun gerçekleşmesi iyi bir festival programıyla mümkündür.

Hatıralık eşya ve yiyecek ve içecek bulundurulmasına yönelik katılımcıların görüşleri Mitchell vd.'nin (2000) çalışmasına sadece hatıralık bulundurmanın kaliteyi artıracak unsurlardan olması yönüyle benzerlik göstermektedir. Yiyecek ve içecek bulundurulması yönünde edebiyat festivali katılımcılarının görüşleri ikiye ayrılmaktadır; bir grup festivalde yiyecek-içecek bulundurulması gerektiğini vurgularken, diğer grup bir edebiyat festivali alanında sadece edebiyata ve edebi değerlere vurgunun ön planda olmasının gerekliliğini savunmaktadır.

Araştırmada kullanılan yöntemin ve tekniğin avantajlarına bağlı olarak katılımcıların edebiyat festivalinin kalite ve değer algısına yönelik ek talepleri sorulabilmektedir. En çok talebin daha fazla yazar ve yayınevi görmek yönünde olması bu çalışmanın en göze çarpan sonuçlarından bir tanesidir. Bu talep festival katılımcılarının bilinçli ve edebiyata karşı ilgilerinin olduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Diğer göze çarpan bir talep ise festivalde sunulan kitapların uygun fiyatlandırılması yönündedir. Herbert'in (2001) edebi mekânların nitelikleri yönünde gerçekleştirdiği çalışmada hedeflerden biri “*edebiyat bağlantılarını ziyaretçi ihtiyaçlarıyla bir araya getirmek*” şeklindedir. Bu durum bu araştırmadaki

edebiyat festivali katılımcılarının uygun hizmet alma ihtiyacına yönelik haklılıklarını göstermektedir.

Edebiyat festivali katılımcılarının festivalde aldıkları doyum ve festival sadakati arasındaki ilişki durumuna bakıldığında 20 katılımcıdan 15 katılımcı yeterince doyum aldıklarını ancak ek taleplerinin olduğunu ve gelecek edebiyat festivaline kesinlikle katılacaklarını ifade etmektedir. 5 katılımcı çeşitli sebeplerle yeterince doyum alamadığını ancak yine de gelecek edebiyat festivallerine katılım göstereceklerini ifade etmektedir. Bu durumda katılımcıların edebiyata ve edebi ortamlara gerçek anlamda ilgi gösterdiklerinden söz edilebilir. Bu yönüyle bu araştırma Buzcu ve Oğuz'un (2019) çalışmalarını desteklemektedir.

Bu araştırma Gemlik Kitap Limanı "Sözcüklerin Rotası" adlı edebiyat festivali katılımcılarının kalite ve değer algılarına yönelik gerçekleştirilmiştir. Teorik olarak; ileride aynı çalışmanın; festivalin diğer paydaşları olan organizatörlerinin, yayın evlerinin ve festivale davetli yazarların kalite ve değer algıları yönünden yapılması tavsiye edilebilir. Türkiye'de bu doğrultuda yapılan çalışmalar çok az. Bu sebeple ileride yapılacak çalışmalar yurt dışındaki edebiyat festivallerini ve Türkiye'deki edebiyat festivallerini karşılaştırma, edebiyat festivali katılımcılarının taleplerini karşılaştırma, festival alanlarını karşılaştırma şeklinde yapılabilir. Pratik olarak ise; festival organizatörlerine bu çalışmanın bulgu ve sonuçlarını okumaları ve gelecek edebiyat festivalleri katılımcı talepleri doğrultusunda düzenlemeleri tavsiye edilebilir. Yayınevlerine; edebiyat festivalleri gibi kutlamalarda ürünleri daha uygun fiyatlandırmaları önerilir.

KAYNAKLAR

- Abram, S., Macleod, D. and Maldren J. D., 1997, *Tourists and Tourism*. London: Routledge.
- Akkuş, Y., 2021, Etkinlik turizmi kapsamında festivaller: Side Dünya müzikleri kültür ve sanat festivali, Yüksek Lisans Tezi, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Antalya, V.
- Akyıldız, M., 2010, Boş Zaman Pazarlamasında Deneyimsel Boyutlar: 2009 Rock'n Coke Festivali Katılımcılarına Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, *Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Eskişehir.
- Alagöz, G. ve Taş, M., 2022, Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 2022, 5(2), 668-679.
- Atak, O., Tatar, S. ve Tunaseli, A., 2017, Kültürel Miras Oluşumunda Festivallerin Yeri Ve Önemi: Fethiye Müzik Köyü Üzerine Bir Değerlendirme, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 10(52), 1396- 1409.
- Atak, O., 2009, Türk Turizminin Tanıtımında Festivallerin Yeri Ve Önemi: Antalya Örneği, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Akoğlu, T., 1979, Turizm olay ve ekonomisine toplu bakış, İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.s.157.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O., 2003, Yazılı ve Sözlü Anlatım (Kompozisyon Sanatı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Arcodia, C. and Robb, D.A., 2000, A taxonomy of event management terms. In: Allen J, Harris R, Jago LK, AJ Veal (eds) *Events beyond 2000: setting the agenda proceedings of conference on event evaluation, research and education*, Sydney July 2000, pp 154–160, *Australian Centre of Event Management School of Leisure, Sport and Tourism University of Technology*, Sydney.
- Arunmozhi, T. and Panneerselvam, A., 2013, Types of Tourism in India. *International Journal of Current Research and Review*, 1(1), 84-88.
- Aspendos, 2022, Uluslararası Aspendos Opera ve Bale Festivali ise her yıl yaklaşık olarak katılan katılımcı sayısı. Aspendos Uluslararası Opera ve Bale Festivali 2023 Program ve Detayları – FestTR [Erişim Tarihi: 27 Kasım 2022].
- Balcı, U., 2017, *Kursbuch zur Prüfung Öabt*. London: Ijopec Publication.
- Balcı, U., Kılınç, A. ve Marangoz, S., 2018, Ömer Seyfettin ve Wolfgang Borchert Örneğinde Kısa Öykü Türünün Yapısal ve İçerik Analizi. İçinde: Ed. Tahir Balcı, Ali Osman Öztürk, Ergün Serindağ: *Schriften zur Sprache und Literatur*, London: Ijopec Publication. 361 -374.

- Balcı, U. ve Dilek, S. E., 2021, *Edebiyat Turizmi. Kavramlar, Türler, Örnekler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Beyoğlu, T., 2010, Kültür Turizminin Bir Parçası Olarak Yazınsal Turizm ve Dünyadaki Örnekleri Işığında Türkiye Üzerine Bir Projeksiyon: Kitap Köyü Konsepti, Uzmanlık Tezi, *Kültür ve Turizm Bakanlığı*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Boissevain, J., 1996, *Coping with Tourists: European Reactions to Mass Tourism*, Berghanbooks.
- Briguglio, L., 1996, Sustainable Tourism in Islands and Small States: Case Studies, Pinter. Bourdieu, P., 1984, *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge.
- Busby, G. and Laviolette, P., 2006, *Narratives in the Net: Fiction and Cornish Tourism. Cornish Studies Fourteen*, Ed. P. Payton, Exeter: University of Exeter Press, s. 142-163.
- Buzcu, Z. ve Oğuz, S., 2019, Festival Ziyaretçilerinin Algıladıkları Değer, Memnuniyet ve Sadakatin Festival Kalitesi ile Olan İlişkisi: Adana Kebap-Şalgam Festivali Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(4), 3140-3155. DOI: 10.21325/jotags.2019.520.
- Büyüköztürk, Ş. vd., 2012, Bilimsel araştırma yöntemleri (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Coleman, S. and Crang, M., 2002, *Tourism: Between place and Performance*. Newyork Oxford: Berghan Books. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=aR2rAQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=tourism+and+types+of+tourism&ots=6EHj-xByta&sig=vSAK7qkAPnVTPFl_8gpFd1fssII&redir_esc=y#v=onepage&q=tourism%20and%20types%20of%20tourism&f=false [Erişim Tarihi: 5 Kasım 2022].
- Cohen, E., 1972, Toward a Sociology of International Tourism. *Political Economics*, 39(1), 164-182.
- Cohen, E., 1979, A Phenomenology of Tourist Experiences, *Sociology, PASTIMES The Context of Contemporary Leisure fifth edition*. 13(2), 179-201.
- Congcong, T., 2014, “The Study of Festival Tourism Development of Shanghai”, *International Journal of Business and Social Science*, 5(4), 52-58.
- Crick, M., 1989, Representations of International Tourism in the Social Sciences: Sun, Sex, Sights, Savings, and Servility, *Annual Rewiew Inc.* (18), 307-344.
- Crompton, J. L. and McKay, S. L., 1997, Motives of visitors attending festival events. *Annals of Tourism Research*. 24 (2):425-439.

- Cudny, W., 2014b, The phenomenon of festivals—their origins, evolution and classifications. *Anthropos* 109(2):640–656.
- Cudny, W. and Ogórek P., 2014, Segmentations and motivations of the attendees' of the Mediaschool Festival in Łódź, Poland, *Bulletin of Geography- Socio-Economic Series* (24) 41–56.
- Cudny, W., 2016, *Festivalisation of Urban Spaces*, Springer Geography, Switzerland: Spinger.
- Cudny, W. and Rouba R., 2011, Theatre and multicultural festivals in Lodz as a free time management factor among the inhabitants and tourists in the post-industrial city, *Acta Geogr Univ Comenianae* 55(1), 3–22.
- Cudny, W. and Stanik E., 2013, “Man in danger” Media Festival in Lodz—the structure and motivations of the festival visitors, *Ann UMCS Sect B (Geographia, Geologia, Mineralogia et Petrographia)*, LXVIII(1), 69–90.
- Cumhuriyet. (2022). Alman kültürünü yansıtan bir festival olan “Oktoberfest” 2017 yılında katılan kişi sayısı. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/oktoberfestte-75-milyon-litre-bira-icildi-837829> [Erişim Tarihi: 20 Kasım 2022].
- Çobanoğlu, Ö., 2003, *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Davies, WKD., 2015, Festive cities: multi-dimensional perspectives. In: Davies WKD (ed) *Theme cities: solutions for urban problems*. Springer, Chaam, 533–561.
- Dey, I., 1993, *Qualitative Data Analysis: A User-Friendly Guide for Social Scientists*, London: Routledge Publications.
- Doğrul, Ü., Atçeken, K. ve Şahin, A., 2015, Festival Kalitesinin Ziyaretçilerin Algıladıkları Değer, Tatmin ve Sadakat Üzerine Etkisi: Mersin Uluslararası Narenciye Festivali Üzerine Bir Uygulama, *Cag University Journal of Social Sciences*, 12(1), 72-84.
- Douglas, N., Douglas, N. and Derret, R. (Eds.), 2001, *Special interest tourism*, Melbourne, Australia: Wiley.
- Eagle, D., and Carnell, H., 1977, *The Oxford Literary Guide to the British Isles*, Oxford: The Clarendon Press.
- Erdoğan Morçin, S. ve Morçin, İ., 2020, Türkiye’deki Sakin Şehirlerde Düzenlenen Festivaller, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 333-348.
- Ferdinand, N. and Williams N.L., 2012, International Festivals as experience production systems, *Tourism Management*, 34 (2013), 202-210.
- Festivall, 2022, 6. Uluslararası İzmir Edebiyat Festivali, Uluslararası İzmir Edebiyat Festivali-İzmir festivalleri [Erişim Tarihi: 27 Kasım 2022].

- Fsadni, C. and Selwyn, T., 1997, Tourism and Cultural Conflicts in Mallorca. In: Selwyn, Tom and Fsadni, Carmel, (eds.), *Sustainable tourism in Mediterranean islands and small cities*. Msida: University of Malta for the Council of Europe and the EC MED-CAMPUS Programme.
- Gemlik Belediyesi, 2022, Gemlik'in Tanıtılması, Gemlik - Gemlik Erişim Tarihi 18.11.2022
- Gemlik Kaymakamlığı, 2022, Gemlik'in Tarihi, Tarihçe (gemlik.gov.tr) [Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022].
- Getz, D., 1991, *Festivals, Special Events and Tourism*, New York: Van Nostrand Reinhold.
- Getz, D., 2005, *Event management and event tourism*, Cognizant Communication, Elmsford.
- Getz, D., 2008, Event tourism: definition, evolution, and research. *Tour Management*. 29(3), 403–428.
- Getz, D., 2010, The nature and scope of festival studies research. *Int J Event Manag Res* 5(1), 1–47.
- Getz, D., 2012, *Event studies, Theory, research and policy for planned events*, Routledge, London and New York.
- Gibson, C., Connel, J., Waitt, G. and Walmsley, J., 2011, Extent and significance of rural festivals. In: Gibson C, Connell J (eds) *Festival places: revitalising rural Australia*. Bristol, Tnawanda, Channel View Publications, 3–24.
- Gibson, C. and Stewart, A., 2009, Reinventing rural places. The extent and impact of festivals in rural and regional Australia. Research Report. Australian Research Council, *University of Wollongong Research Online*. [uow060229.pdf](#) [Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022].
- Gibson, C. and Stewart, A., 2009, *Reinventing rural places: The extent and impact of festivals in rural and regional Australia*, Wollongong, Australia: University of Wollongong.
- Gibson, C., and Davidson, D., 2004, Tamworth, Australia's 'country music capital': Place marketing, rurality and resident reactions, *Journal of Rural Studies*, 20 (4), 387-404.
- Goldblatt, J., 1990a, *Special events: the art and science of celebration*, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Goldblatt, J., 1990b, *Special events: the art and science of celebration*, Wiley, New Jersey.
- Goldblatt, J., 2000, A future for event management: the analysis of major trends impacting

- the emerging profession. In: Allen J, Harris R, Jago LK, Veal AJ (eds) *Events beyond 2000: setting the agenda proceedings of conference on event evaluation, research and education*, Sydney July 2000, *Australian Centre of Event Management School of Leisure, Sport and Tourism University of Technology, Sydney*, 1–8.
- Graham, B., and Rong, H. 2022, *Literary tourism marketing. Encyclopedia of Tourism Management and Marketing Publisher: Edward Elgar Publishing.*
- Gündüz Alptürker, İ. ve Alptürker, H., 2021, Gelenekten geleceğe yöresel kültürün taşınmasında festivallerin rolü. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1409- 1422.
- Günersel, Ş., 1997, Türkiye’nin Turizm Tanıtımında Kültürel Değerlerin Kullanımı ve Önemine bir Örnek: Festivaller, Yüksek Lisans Tezi, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul, 8-11.
- Hall, C. M., 1989, The definition and analysis of hallmark tourist events, *GeoJournal* 19(3), 263–268.
- Hauptfleisch, T., 2007, Festivals as eventifying systems, In: Hauptfleisch T, Lev-Aladgem S, Martin J, Sauter E, Schoenmakers H (eds) *Festivalising! Theatrical events, politics and culture*. Rodopi B.V., Amsterdam–New York, 39–47.
- Herbert, D., 2001, Literary Places, Tourism and the Heriatage Experience, *Annals of Tourism Research*. 28(2), 312-333.
- Hlavin-Schulze, K., 1998b, *Man reist ja nicht um anzukommen, Reisen als kulturelle praxis (One does not travel to get there. Travel as cultural practice)*, Frankfurt: Campus Verlag.
- Hoppen, A., Brown, L. and Fyall, A., 2014, ‘Literary tourism: opportunities and challenges for the marketing and branding of destinations?’, *Journal of Destination Marketing and Management*, 3(1), 37–47.
- Huang, R., and Busby, G. (2022). Literary Tourism Marketing. *Encyclopedia of tourism management and marketing*, 37-39.
- Hunziker, W and Krampf, K., 1941, *Beiträge zur Fremdenverkehrslehre und Fremdenverkehrsgeschichte*. Publikationen des schweizerischen Fremdenverkehrsverbandes.
- Independent, 2017, Newyork’taki “Aziz Patrick Günü” Festivali’ne 2016 yılında katılan kişi sayısı. [Record numbers jet in for St Patrick's Day as tourism season kicks off - Independent.ie](https://www.independent.ie/travel/record-numbers-jet-in-for-st-patrick-s-day-as-tourism-season-kicks-off-36111111.html) [Erişim Tarihi: 25 Kasım 2022].
- Internationales, 2022, Berlin Uluslararası Edebiyat Festivaline katılan katılımcı sayısı, [Internationales Literaturfestival Berlin: Ausbeutung zwischen den Zeilen - taz.de](https://www.internationales-literaturfestival-berlin.de/en/ausbeutung-zwischen-den-zeilen-36111111.html) [Erişim Tarihi: 24 Kasım 2022].

- Işıldar, P. ve Yıldız, Ö., 2019, Festivaller ve Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri: Urla Örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 931-948.
- Isar, R. F., 1976, Culture and the arts festival of the twentieth century, *Cultures*, 3, 125–45.
- ITEF, 2022, İstanbul Uluslararası Edebiyat Festivali, [İstanbul Uluslararası Edebiyat Festivali | İTEF \(itef.com.tr\)](http://itef.com.tr) [Erişim Tarihi: 26 Kasım 2022].
- Iso-Ahola, S. E., 1982, Toward A Social Psychological Theory of Tourism Motivation: A Rejoinder: 1982, *Annals of Tourism Research*, 259.
- Jago, L. and Shaw, R., 1998, Special events: a conceptual and definition framework. *Festival Management Event Tour* 5(2), 21–32.
- Johansson, M., and Toraldo, M. L., 2017, ‘From mosh pit to posh pit’: Festival imagery in the context of the boutique festival. *Culture & Organization*, 23, 220–237. First published online 24 April 2015.
- Janiskee, B., 1980, South Carolina’s harvest festivals: rural delights for day tripping urbanites, *J Cult Geogr* 1(1), 96–104.
- Kadem, E., 1998, Safranbolu’nun Turizm Potansiyeli, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Kahraman, C. Ö., 2020, Festival katılımcılarının motivasyon, memnuniyet ve tekrar ziyaret eğilimlerinin belirlenmesi: uluslararası Fethiye Ölüdeniz hava oyunları festivali örneği, Yüksek Lisans Tezi, *Mustafa Kemal Üniversitesi*.
- Karataş, Z., 2017, Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi, *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 67-86.
- Keleş, Y., Kaya, M., Kurt, A. ve Arslan, B., 2020, Kapıkaya Fest’e Katılanların Festivale İlişkin Kalite ve Değer Algılarının Belirlenmesi, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan Bilimleri Dergisi Journal of Humanities*, 1(2), 227 – 240.
- Koç, O. ve Yıldırım H. M., 2021, Festivallerin Destinasyonlara Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Uluslararası Troia Festivali Örneği, *Journal of Gastronomy, Hospitality, and Travel*. 4(1), 18-28.
- Koç Başaran, Y., 2017, Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (47), 480-495.
- Lange-Greve, S., 2005, Literarisches in Szene setzen: Literatur ausstellen, darstellen, erproben, İçinde: *Atelier und Dichterzimmer in neuen Medienwelten. Zur aktuellen Situation von Künstler- und Literaturhäusern*. Ed. Autsch, Sabiene/Grisko, Michael/Seibert, Peter. Bielefeld: Transcript Verlag, 121-130.
- Lyons, E., and Coyle, A. (Eds.), 2007, *Analysing Qualitative Data In Psychology*, Los Angeles: SAGE Publications, 51-64.

- Ma, L. and Lew, A.A., 2012, Historical and geographical context in festival tourism development. *J Herit Tour* 7(1), 13–31.
- MacCannel, D., 1976, *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*, Schocken Books.
- Mayfield, T.L. and Crompton, J.L., 1995, The Status of the Marketing Concept Among Festival Organizers: *Journal of Travel Research*, 14-22.
- McKercher, B., Mei, W. S., and Tse, T. S. M., 2006, *Are Short Duration Cultural Festivals Tourist Attractions?*, *Journal of Sustainable Tourism*, 14(1), 55–66.
- Meid, V., 2001, *Sachwörterbuch zur deutschen Literatur*. Ditzingen: Reclam Taschenbuch Verlag.
- Mitchell, R.D., Hall, C.M., McIntosh, A.J., 2000, Wine tourism and consumer behaviour, In: Hall, C.M., Sharples, E., Cambourne, B., Macionis, N. (Eds.), *Wine Tourism Around the World*, Butterworth-Heinemann, Oxford, 115–135.
- Moran, B., 2005, *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Morfikirler, 2022, Gemlik Belediye Başkanı'nın Festival Hakkındaki Görüşleri, Gemlik Kitap Limanı'nda Edebiyat Rüzgârı » Morfikirler [Erişim Tarihi: 27 Kasım 2022].
- Mossberg, L., 1997, The event market, *Annals of Tourism Research*, 24 (3), 748–51.
- Neuman, W. L., 2012, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar III*. Cilt (5. Basım), İstanbul: Yayın Odası.
- Obilet. 2022, Bozcaada Caz Festivali'ne 2021 yılında katılan kişi sayısı. Türkiye'deki En Popüler 16 Festival | obilet Blog [Erişim Tarihi: 26 Kasım 2022].
- Obilet. 2022, Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavalı'na 2015 yılında katılan kişi sayısı. Türkiye'deki En Popüler 16 Festival | obilet Blog [Erişim Tarihi: 26 Kasım 2022].
- Özkan, E., 2011, Türkiye'nin Uluslararası Tanıtımında Kültür Sanat Etkinliklerinin Rolü Ve Önemi (Uluslararası Halk Dansları Festivallerinde Türk Halk Dansları Toplulukları İncelemesi), Yüksek Lisans Tezi, *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir, 183.
- Pearce, P. L., 1991, Analysing Tourist Attractions, *Journal of Tourism Studies*, 2(1), 46-55.
- Penpece, D., 2014, Festivallerin Pazarlanması: Türkiye'deki Uluslararası Festivaller Üzerinde Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (1), 193-210.
- Poser, H., 1939, *Geographische Studien über den Fremdenverkehr im Riesengebirge*, Vandenhoech, Göttingen.
- Quinn, B., 2005, Art festivals and the city, *Urban Res*, 42, 927–943.

- Quinn, B., 2009, Festivals, events and tourism, In: Jamal T, Robinson M (eds) *The SAGE handbook of tourism studies*. Sage Publications Ltd., London, 483–503.
- Ruppert, K. and Maier, J., 1970, Zur Geographie des Freizeitverhaltens, Beiträge zur Fremdenverkehrsgeographie. *Münchner Studien zur Sozial- und Wirtschaftsgeographie*, (6).
- Saleh, F. and Ryan, C., 1993, Jazz and knitwear: Factors that attract tourists to festivals, *Tourism Management*, 14 (4), 97-289.
- Scissorspaperpen, 2022, Buenos Aires Kitap Festivali çektiği katılımcı sayısı, 25 Dünyanın En İyi Edebiyat Festivalleri - 2023 (scissorspaperpen.org) [Erişim Tarihi: 25 Kasım 2022].
- Sert, A. N., 2013, Kırsal turizm bölgelerinde festivallerin yerel halk üzerindeki sosyal etkileri: Beypazarı festivaline yönelik bir araştırma, Yüksek lisans tezi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Eskişehir.
- Sert, A. N., 2017, Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri: Beypazarı Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 187-199.
- Smith, V. L., 1977, *Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism* (first ed.), Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Sönmez, V., ve Alacapınar, F., G., 2011, *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözlük, 2022, Türk Dil Kurumları Sözlüğünde Festivalin Tanımı, festival ne demek TDK Sözlük Anlamı (sozluk.gov.tr) [Erişim Tarihi: 25 Kasım 2022].
- Storey, L., 2007, Doing Interpretative Phenomenological Analysis, In In E. Lyons and A. Coyle (Eds.), *Analyzing qualitative psychology*, Thousand Oaks, CA: SAGE, 51-64.
- Strauss, A., and Corbin, J., 1990, *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*, Newbury Park, C. A.: Sage.
- Tarhan, Ö., 2015, Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının politik okuryazarlığa ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9), 649-669.
- Tekeoğlu Tümbek, A. N. ve Gökseven, K., 2019, Bir Şehrin Festivaller İle Markalaşması Ve Pazarlanması Olarak Adana'nın İncelenmesi, *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 11(42), 345-357.
- Tokatlı, C., 2019, Yerel halkın festivallerin etkilerine yönelik algılarının algılanan değer, festival memnuniyeti ve festival sadakati üzerindeki etkisi: uluslararası şile bezi kültür ve sanat festivali örneği, Yüksek Lisans Tezi, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kırklareli, V.

- Şengül, S. ve Genç, K., 2016, Festival Turizmi Kapsamında Yöresel Mutfak Kültürünün Destekleyici Ürün Olarak Kullanılması: Mudurnu İpekyolu Kültür Sanat ve Turizm Festivali Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 79- 89.
- Tara-Lunga, M. - O., 2012, Major special events: an interpretative literature review. *Management & Marketing*, 7(4), 759-776.
- Trauer, B., 2006, Conceptualising Special Interest Tourism - Frameworks for analysis. *Tourism Management*, 27, 183-200.
- Tureac, C., 2008, Types and Forms of Tourism, *Acta Universitatis Danubius*. (1), 91-103.
- Turtureanu A., 2008, Culegere de întrebări, teste si probleme pentru seminarul de economia serviciilor si turismului, Galați: Editura Fundației Academice Danubius.
- Urry, J., 1990, *The Tourist Gaze*, Sage Publications Ltd.
- UTEF, 2020, Uluslararası Trabzon Edebiyat Festivali, Tarihçe | Uluslararası Trabzon Edebiyat Festivali-UTEF, [Erişim Tarihi: 27 Kasım 2022].
- Ünal, A. ve Bayar, S.B., 2020, *Turistlerin Festivallerden Memnuniyetlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Edirne Kakava Festivali*. “4. Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi”, Institute of Economic Development and Social Researches (ISPEC), 12-14 Haziran, Ankara, Türkiye, 19-30.
- Opaschowski, H. W., 2001, *Tourismus im 21. Jahrhundert, das gekaufte paradises*, Hamburg: B.A.T, Freizeit-Forschungsinstitut GmbH.
- Özhan Dedeoğlu, A., 2002, Tüketici Davranışları Alanında Kalitatif Araştırmaların Önemi Ve Multidisipliner Yaklaşımlar. *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, 17(2), 75-92.
- Penpece, D., 2014, Festivallerin Pazarlanması: Türkiye’deki Uluslararası Festivaller Üzerinde Bir Araştırma, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (1), 193-210.
- Prentice, R. and Andersen, V., 2003, Festival as creative destination, *Annals of Tourism Research*, 30 (1), 7–30.
- Pearce, P., 1991, Analysing tourist attractions. *Journal of Tourism Studies*, 2 (1), 46–55.
- Valck, M. D., 2007, Film Festivals: From European Geopolitics to Global Cinephilia, *Film- Philosophy*. 12 (2), 124-130.
- Varley, P., and Crowther, G., 1998, Performance and the service encounter: an exploration of narrative expectations and relationship management in the outdoor leisure market, *Marketing Intelligence & Planning*, 16(5), 311–317.
- Weber, M., 2018, Literary Festivals and contemporary Book Culture, Pllgrave: Macmillan. Waterman, S., 1998, Carnivals for elites? The cultural politics of

arts festivals, *Prog Hum Geogr*, 22, 54–74.

Yetginer, S., 2019, Alternatif Turizm Kapsamında Festival Turizminin Yerel Halk Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Edremit Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Balıkesir, IV.

Yıldırım, A. ve Şimsek, H., 2008, Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayınları.

Yoon, Y.S., Lee, J.S. and Lee, C.K., 2010, Measuring Festival Quality and Value Affecting Visitors' Satisfaction and Loyalty Using a Structural Approach, *International Journal of Hospitality Management*, 29, 335-342 <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijhm.2009.10.002>.

Zengin, D., 2011, *Başından 19. Yüzyıla Kadar Alman Edebiyatı*, Ankara: Pelikan Yayınevi.

Zettl, E., 2009, *Geçmişten Günümüze Almanya. Alman Kültür ve Edebiyat Tarihi*. Ed. Prof. Dr. Ali Osman Öztürk, Çevirenler: Prof. Dr. Ali Osman Öztürk / Araş. Gör. Umut Balcı / Araş. Gör. Özlem Gencer, Çanakkale, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Yayınları.